

Türkiye'nin Coğrafi Bölge Ayrımına Kültürel, Etimolojik, Etnolojik ve Eleştirel Bir Yaklaşım

Murat Tanrıkulu *

Öz

Kendine has özellikleriyle diğer bölgelerinden ayrılan ancak kendi içinde benzerlikler gösteren alanlara bölge adı verilir. Bu tanımda, kendine has özelliklerle kastedilenler doğal ve beşeri özelliklerdir. Doğal özellikler; yer şekilleri, iklim ve bitki örtüsü; beşeri özellikler ise nüfus, yerleşme, ekonomik özelliklerdir. Ancak bir ülkenin bölgelere ayrılmasında bunların dışında çok farklı kriterlerin olduğu da bilinen bir durumdur. Farklılık arz eden kriterler arasında mitoloji, din, komşu ülkelerin âli hedefleri, bir dönem gündemde olan ancak çeşitli nedenlerle gerçekleştirilememiş, bu nedenle ertelenmiş küresel hedefler (yüz yıllık senaryolar) ve değişen konjonktürel durum akla gelenlerdir. Bu anlamda her bölge zaman içinde az ya da çok jeopolitik bir değer ve kültürel izler taşır. Bunlara bağlı olarak farklı bakış açılarıyla değerlendirmeyi de zorunlu olarak hak eder. Zira belirtilen kriterler nedeniyle bir ülkenin kendi yaptığı, yaptırdığı bölge sınırları ve başkalarının yapmayı planladığı (hayal ettiği) bölge sınırları örtüşmeyebilir. Benimsenmiş bölgeler, oluşturulmuş sınırlar ve uygulamalara sizin tarafınızdan yüklenen anlam ile başkalarının yüklediği anlam da farklılıklar içerebilir. Bu çatışmanın temel nedeni; dile getirilen farklı kriterlerin neden olduğu gizli (ezoterik) ya da açık hedeflerdir. Çalışmanın amacını da eleştirel bir bakış açısıyla Türkiye'nin coğrafi bölgelerinin etimolojisi, bunlarla bağlantılı olarak biçimlenen kültürel, sosyal ve hatta siyasi riskler ile yapılabileceklerin ortaya konması oluşturmaktadır. Yöntemi, nicel ve nitel değerlerin bir arada kullanıldığı karma yöntemdir. Bu yöntemin konunun somutlaştırılmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Ayrıca konunun bütüncül olarak yorumlanmasında hermeneutike başvurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Coğrafi bölge, kültür, etimoloji, etnoloji, Küçük Asya

* Sorumlu Yazar: Prof. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Çankırı/Türkiye, E-posta: mtanrikulu@karatekin.edu.tr., <https://orcid.org/0000 0003 1384 5152>

MAKALE TÜRÜ

Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi

12.06.2025

Kabul Tarihi

03.10.2025

doi: 10.57115/karefad.1716818

Atf: Tanrıkulu, M. (2025). Türkiye'nin Coğrafi Bölge Ayrımına Kültürel, Etimolojik, Etnolojik ve Eleştirel Bir Yaklaşım. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 13(2), 145-190. <https://doi.org/10.57115/karefad.1716818>

Etik: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir.

Yayımlanan makalenin telif hakkı CC BY-NC 4.0 lisansı altında yazarına aittir. Bu lisansın bir kopyasını görüntülemek için <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr> adresini ziyaret ediniz.

A Cultural, Etymological, Ethnological and Critical Approach to Turkey's Geographical Region Distinction

Murat Tanrıkulu *

Abstract

Areas that are distinguished from other regions by their unique characteristics but also have similarities within themselves are called regions. In this definition, unique features mean natural and human features. Natural features are landforms, climate, animal species and vegetation; human features are population, settlement and economic characteristics. However, it is also known that there are many different criteria for dividing. Among the different criteria, mythology, religion, the goals of neighboring countries and global powers (global scenarios) and the changing conjunctural situation come to mind. In this sense, each region carries a geopolitical value and cultural traces to a greater or lesser extent over time. Accordingly, it necessarily deserves to be evaluated from different perspectives. Because of the specified criteria, the regional borders that a country has created or has created and the regional borders that others plan to create (imagine) may not coincide. There may also be differences between the meaning uploaded to the regions accepted by you, the established boundaries and decrees, and the meaning uploaded by others. The main reason for this conflict is hidden (esoteric) or open goals caused by different criteria. The aim of the study is to reveal the etymology of Turkey's geographical regions from a critical perspective, the cultural and geopolitical risks they pose, and what can be done. The method is a mixed method in which quantitative and qualitative values are used together. In addition, hermeneutics has been applied in the holistic interpretation of the subject.

Keywords: Geographical region, culture, etymology, ethnology, Asia Minor

*Corresponding Author: Prof. Dr., Çankırı Karatekin University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Geography, Çankırı/Türkiye, E-mail: mtanrikulu@karatekin.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1384-5152>

ARTICLE TYPE	Received Date	Accepted Date
Research Article	06.12.2025	10.03.2025

Giriş

Bilim olarak coğrafya; insanın yaşam alanı olan yeri ve diğer göksel fenomenleri kendisine araştırma mekânı olarak belirlemiştir. Özünde doğal ortam ve insan etkileşimini bütüncül bir yaklaşımla ele alır, doğal ortamı inanlar için anlaşılır kılar, bu etkileşim sonucu kaçınılmaz olarak ortaya çıkan sorunlara çözüm önerileri sunar. İnsan için farklı büyüklükteki mekân parçalarından oluşan yeryüzünün incelenmesi ve buna uygun planlanması da bütünü değişik türde sistematik olarak bölgelere ayırarak yapmaktadır. Bunun sonucunda bölge bilimi doğmuştur. Mekândaki doğal ve beşeri özelliklere göre bir bütün halinde ele alan ve analizini bilimsel kurallara göre gerçekleştiren uzman coğrafyacılar bölge biliminin de ana unsurlarıdır. Coğrafyacı olmayan bölge bilimciler, uzman coğrafyacıların tecrübelerinden faydalanmadıkları zaman, bölge ve sınır belirleme çalışmalarında, telafisi olmayan hatalar yapmaları kaçınılmaz olacaktır. Dile getirilen durum ve nedenlerle, bölge olarak planlanmış planlanacak olan mekân parçalarının sınırlarının ve verilecek adların, öncelikle bölge biliminin gerçek sahibi olan coğrafyanın bilimsel kriterlerine uygun olup olmadığının kontrol edilmesi bir zorunluluktur (Özçağlar, 2003, s. 4). Burada Özçağlar'ın uzman coğrafyacı vurgusu konunun ilerleyen satırlarına ve bazı bölge adlarının tespitinde göz ardı edilenlere atıf yapması bakımından önemlidir ve okurun dikkatine tekrar sunulacaktır.

Bugün Türkiye olarak kabul ettiğimiz topraklar, geçmişte dönemin salikleri tarafından farklı adlarla anılmıştır. Anadolu adı yaygın hale gelmeden kadim toplumlar, Hristiyan ve Müslümanlarca bu bölgeye *Asia Minor* (Küçük Asya), *Memalik-i Rûm*, *Bilad-ı Rûm*, gibi adlar verilmiştir. Günümüzde Türkiye'nin Asya'daki bölümünün adı olan *Anadolu*, Orta Çağ ile birlikte, zaman zaman askeri ve idari bölge (*Thema Anatolica*) zaman zaman da bir memleket adı olarak kullanılmış ve memleketin sınırları doğuya doğru genişlemiştir (Duran, 1940, s. 3-15). Bu genişlemede 1071 sonrasında Türk fetihlerinin de etkisi olmuştur. Türkler, Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu'yu neden yurt olarak seçmişler ve yerleşmişlerdir? Gerçekten anayurtları olan Orta Asya ile Anadolu doğal şartlar bakımından çok mu benzerdi? Anadolu, farklı doğal şartlara sahip olsaydı yurt edinilmeyecek miydi? Gibi sorular sorulduğunda farklı cevaplara ulaşmak ve bir vatan oluşturma zorluklarını kestirmek de mümkün olabilecektir (Tanrıkulu, 2022, s.178).

Asia Minor adını Turcia/Turcomenia yani Türklerin/Türkmenlerin yurdu olarak değiştiren ve bunu da yaşanan çağın salıklarına kabul ettiren Türkler; bu mekân parçasına ad vermiş, damga vurmuş ve Batı ile Doğu'nun kesişme noktasında bir kültürel temas hattı oluşturmuşlardır. Sonrasında Batı'ya doğru devam eden Türk ilerleyişi Viyana önlerinde (1683) sonlanmıştır. Hemen akabinde Türk geri çekilmesi başlamış ve bu çekilme Batılıların Türkiye adını verdiği topraklara kadar devam etmiştir. Sevr

Antlaşması (10 Ağustos 1920) ile Türkiye parçalanmış ve Düvel-i Muazzama tarafından işgal edilmiştir. Ancak Mustafa Kemal'in liderliğinde Türk Kurtuluş Savaşı'nın başlamasıyla işgal akamete uğratılmıştır. Birçok aşamadan sonra 23 Ağustos 1921'de başlayan ve 13 Eylül 1921'de sona eren Sakarya Meydan Muharebesi, Türkler tarafından kazanılmış, böylece 238 yıl boyunca süren geri çekilme sona erdirilmiştir. 26 Ağustos 1922'de Mustafa Kemal'in emriyle başlatılan Büyük Taarruz ile ordumuz yeniden taarruz yeteneğine ulaşmıştır.

Türk Kurtuluş Zaferi sonrası cumhuriyet ilan edilerek Türkiye Cumhuriyeti Devleti kuruldu (29 Ekim 1923). Ancak baskı, işgal ve çok olumsuz şartlarda Mustafa Kemal'e Düvel-i Muazzama'nın kabul ettiremediği Sevr'i gerçekleştirme çabası, görelî bir barış ortamında, 1940'lar sonrası başlayan ve günümüzde de şiddetini artırarak devam eden farklı yöntemlerle sürdürülmektedir. Zira içinde bulunduğumuz çağın en yıkıcı ve sürekli savaş tekniklerinden biri olan *kültür savaşı*, Türkiye'nin gündemini devamlı bir biçimde meşgul etmektedir. Türk ulusu, Türk vatani, Türk kültürü, Türk sanatı, Türk müziği gibi değerlerin toplamıyla oluşturulan Türk kültürü; Türkiyelilik, köklerinden uzaklaştırılarak sulandırılan Anadoluculuk ve onun bir hizbi olan Mavi Anadoluculuk, kültürel mozaiklik gibi uydurma kavramlarla yozlaştırılmaya çalışılmaktadır. Özellikle mozaiklikle hedeflenen hayali mozaığın sınırları olarak da bugün bilinen coğrafi bölge sınırlarına yakın sınırlar kullanılmaktadır. İnce kum, çimento ve küçük mermer parçalarından oluşan karışımla döşeme sıvası ya da tatlı bisküvi parçalarıyla yapılan kakaolu bir pasta olan mozaik kavramının kullanılması ilmi değil, olsa olsa bir fantezidir (sözlük.gov.tr.; Yuvalı, 1996, s. 211-217). Zira bir ulus bir mekân parçasını yurt edinir, o mekâna benliğini nakşeder ve böylece bir çatı (üst) kültür, bir genel kültür oluşturur. Yurdun dağına taşına ad verir, mührünü vurur ve bu binlerce yılda gerçekleşir. Genel kültür içinde yerel farklılıklardan kaynaklanan alt kültürler bulunabilir ve bu farklılıklar tüm diğer uluslarda ve kültürlerde de mevcuttur. Bu farklılıklar ileri sürülerek, bir ulus tarafından binlerce yılda oluşturulan kültür ve onun temsil ettiği değerler, günlük politikalara alet edilemeyecek kadar derin ve uydurma kavramlarla yeniden yapılandırılmayacak kadar bilimseldir. Benzer biçimde Türkiyelilik de Türkiye'de yaşayan ancak kendisini öbürü, öteki, gayri unsur olarak gören, farklı hedefler gözeten ve farklı çevrelere hizmet edenler için sözde anlamlı olsa da bilimsel bir temelden uzak zorlama bir kavramdır. Özünden uzaklaştırılan bir kavram olan Mavi Anadoluculuk da benzer bir yapıdadır. Zira bu kavramlar ek açıklamaları da beraberinde getirir. Örneğin biri Türkiyeliyim ya da Anadoluluyum dedikten sonra mutlaka ama ile başlayan bir açıklama cümlesi kurmak zorunda kalacaktır. Dile getirilenler ışığında Türk kültürü, mozaik olmadığı gibi Türkiyelilik ve mecrasından saptırılmış Anadoluculuğu da reddeder. Zira Türk kültürü kadim Türk ulusunun tarihi mirasının bir ürünüdür (Yuvalı, 1996, s. 211-217; Tanrıku, 2022, s. 85).

Dile getirildiği üzere mozaik kültür kavramının ilmi olmadığı, Türkiyelilik ve Mavi Anadoluculuğun da aynı biçimde ele alınabileceği tespitleri, farklı görüşler olmakla birlikte, doğrudur. Zira bilimsel olarak bir genel kültür ve ona ait alt kültürlerin varlığından söz etmek olanaklıdır. Her toplum bir kültürel yapı içindedir ve o toplumun incelemesi o kültürel yapı üzerinden gerçekleştirilir. Bir kültür, yayılır, genişler, başka kültürlerle etkileşimde bulunur ancak asla bir mozaığe dönüşmeyeceği gibi Mavi Anadoluculukta iddia edildiği üzere ölü ya da farklı kültürlerin üst üste birikmesiyle de oluşmaz. Bilim ve bilim insanı, bilimsel gerçeklere ulaşmaya çalışır. Bazı çevrelerce gündemi değiştirmek için ortaya atılan uydurulmuş ya da hayalî (ütöpik) kavramlara itibar etmez. Zira uydurma ve ütöpik kavramlar zaman kaybıdır (Tanrıkulu, 2022, s. 87). Türk kültürü konusu yeterince ihmal edilmiş ve sonrasında ise bahsedileceği üzere adeta sulandırılmıştır. Burada yapılması gereken, Türk kültürünün en azından sulandırılan kısımların tamirinde mevcut adların istisnasız Türkçeleştirilmesidir ve bazıları ilerleyen satırlarda ele alınmıştır. Bu, aynı zamanda mekânın yurt edinilmesini ve öyle kalmasını sağlayıcı önemli adımlarından biridir.

Amaç ve Yöntem

“Türkiye’nin Coğrafi Bölge Ayrımına Kültürel, Etimolojik, Etnolojik ve Eleştirel Bir Yaklaşım” başlığını taşıyan bu çalışmada amaç; Türkçe olmayan coğrafi bölge adlarının etimolojisini ortaya koymak, bunun daha çok Anadolu adı üzerinden kültürel, etnolojik, siyasi ve hatta pedagojik etki ve sonuçlarını dile getirmek, Türkiye’nin coğrafi bölge ayırım sürecine ve konuyla ilgili olduğunu düşündüğümüz birtakım akım ve çalışmalara eleştirel bir gözle bakabilmektir. Bu yapılırken; tarihi süreci, doküman analizini, nicel veriler vb. içeren karma yönteme başvurulmuştur. Çalışmanın yorumlanma aşamasında ise hermeneutikten yararlanılmıştır. Zira bu yöntem, antik Helen Dönemine kadar uzanan bir geçmişe sahiptir ve beşeri bilimlerin anlamayla birlikte yorumlama aşamasında sıkça kabul gören bir yöntemdir (Fırıncıoğulları, 2016, s. 37-38).

Trakya, Ege, Marmara, Asia Minor, Anatoli (Anadolu), Diyar-ı Rûm ve Türkiye Adlarının Etimolojisi

29 Ekim 1923’te Cumhuriyetin ilanından sonra yaşadığımız ülke Türkiye Cumhuriyeti adını aldı. 2023 yılı itibarıyla hem bu ulusal adın, hem de cumhuriyetin 100. yılı kutlanmıştır. Devletin adı Türklerin yaşadığı yer anlamına gelen Türkiye olsa da özellikle yazım ve yayın alanında, televizyon ve radyo programlarında ülkenin Asya bölümü için Anadolu, Avrupa kesimi için ise Trakya istisnasız kullanılan adlar durumundadır. Ancak bu adlar Türkçe olmayıp, dilimize sonradan giren adlardır. Akdeniz ve Karadeniz dışında Türk toprakları için kullanılan ve geçmişte kullanılmış bazı adların etimolojisine bakıldığında bu durum açıkça görülecektir.

Trakya

Trakya, Türkiye coğrafi bölgeleri arasında bir bölge adı olmasa da etnik ve etimolojik farklılığıyla burada ele alınmayı hak etmektedir. Trakya adı antik dönemde yaşamış olan Traklardan kalan bir addır. Thraikes ya da Thracianların yaşadığı ülke anlamındadır. Trakya'nın ilk adı, antik dönemlerde "Thrace" olarak bilinmekteydi. Bu isim, bölgedeki ilk yerleşimciler olan Traklar tarafından verilmiştir. Thraikes, kelimesi etimolojik olarak Grekçe "gırtlak, soluk borusu" anlamına gelen "trachea" kelimesinden türetilmiştir ve bölgenin boğazlara yakın olmasıyla ilişkili olabilir. Kavram, insan ve hayvan anatomisinde günümüzde de kullanılmaktadır. Greklerin Thraikes adını verdiği kavim, MÖ II. bin yıldan itibaren Doğu ve Batı Trakya'nın hâkim halkı olmuştur. MÖ IV. yüzyılda yazan ve Sokrates'in öğrencisi olan Filozof Ksenophon (MÖ 431- ö. y. MÖ 354), Thrak ülkesinin Karadeniz Ereğlisi'ne kadar uzandığını bildirmektedir. Trakların kullandıkları kişi ve yer adlarından bir çeşit Hint-Avrupa dili konuştukları sonucuna varılmaktadır (Nişanyan, 2024). Diğer yandan Trakların Türk oldukları yönünde tezler de mevcuttur. Bu tezlerin çoğunda Trak kelimesi; Ural ve Altay dil ailesinden kelimelerle karşılaştırılarak Trak-Terek-Tur-ok-Etrak ve Türk kelimeleriyle özdeşleştirilmektedir. Tezlerde ileri sürülen bir diğer benzerlik de kültürel benzerliktir. Traklar da tıpkı Türkler gibi küçük yaşlarda ata binmeyi, at üstünde savaşmayı kılıç, ok ve mızrak kullanmayı öğrenen bir halktı. Bir Trak savaşçısı öldüğünde atı da kendisiyle gömülüyordu. Bu nedenle Traklar için at ve at kültürü hiç şüphesiz yaşamlarında çok önemli bir yere sahipti. Öyle ki Traklar da tıpkı Türkler gibi at üzerindeki hünerleri ve savaşçılıklarıyla antik çağda her bölgede büyük bir üne sahip olmuşlardı. Bununla birlikte MÖ VIII. yüzyılda Traklar, Erken Demir Çağı'na girmişler ve Novocherkassk kültür alanını oluşturmuşlardır. Novocherkassk kültürü, önceleri Trak ve Kimmerlerin, İskitlerin tarih sahnesindeki yerlerini almasıyla da bu üç halkın ortak kültürü olmuştur (Ünal, 2023). Dile getirilen isimdeki benzerlik ve İskitleri de kapsayan ortak kültürel değerler önemli olsa da Trakların etnik kökenini kanıtlamaya yeterli değildir. Buradan kesin sonuçlara ulaşılamayacağı, daha fazla bulguya gerek duyulduğu da açıktır.

Türkler, Rumeli Fatihî Süleyman Paşa (1316-1357)'nın 1352'de Çimbi (Çimpe) kalesini ele geçirmesiyle Trakya'da bir üs elde edinmiş, zaman içinde bölgeye bütünüyle hâkim olmuşlardır. Bu hâkimiyetle birlikte bölgeye önce Süleyman Paşa'ya atfen Paşaeli, daha sonra ise Rumeli adını vermişlerdir. Trakya adı ise XX. yüzyıl başlarında Batı etkisiyle tekrar benimsenmiştir. Trakya, batı ve doğu olmak üzere iki bölümden oluşur. Doğu Trakya, genel olarak Türkiye'nin Avrupa kıtasındaki topraklarını; Türk-Yunan sınırının batısında kalan kesim ise Batı Trakya'yı oluşturur. 1913'te Balkan Harbi sonrasında Türklerin kurduğu Batı Trakya Hükûmet-i Müstakillesi sınırlarına uygun bir taksimat yapıldığında Batı Trakya'nın bir

kısmı Yunanistan, bir kısmı ise Bulgaristan sınırları içinde kalmaktaydı. Ancak Lozan Antlaşması (1923)'nda sınırların yeniden belirlenmesiyle Batı Trakya, bütünüyle Yunan sınırları içinde kalmıştır (Halaçoğlu ve Eren, 1992, s. 144-147). Doğu Trakya ise bütünüyle Türk toprağıdır. Yunanistan ve Bulgaristan sınırlarından İstanbul ve Çanakkale boğazlarına kadar olan alanı kapsayan Doğu Trakya'nın yüz ölçümü yaklaşık 24.760 km²'dir ve Türkiye'nin % 3'üne denk gelmektedir.

Aegea (Ege) Denizi

Aegea adı, etimolojik olarak Grekçedir ve mitolojik bir karakter olan Aegeus'a atfedilmektedir. Hikâyeye göre; Atina'da düzenlenen Panathenaia Bayramı'nda oğlu öldürülen Girit Kralı Minos, Atina Kralı Aegeus'tan, yarı boğa ve yarı insan olan Tanrı Minotaur'a yedi kız ve yedi erkek kurban adanmasını ister. Kral Aegeus ise buna izin vermez ve Tanrı Minotaur'u öldürmesi için oğlu Theseus'u gönderir. Oğlundan kralı öldürmesi durumunda, dönüşte gemisine beyaz yelken çekmesini ve uzaktan müjdeli haberi iletmesini ister. Görevi başarıyla tamamlayan oğul, dönerken yanlışlıkla siyah yelken açar. Yelkeni gören Kral Aegeus, oğlunun başarısız olduğunu ve öldürüldüğünü düşünür, evlat acısıyla kendini denize atarak intihar eder. Kral Aegeus'un kendini denize attığı yer Atina Körfezi'ydi. Bu olaya atfen körfez ve mücavir deniz alanları *Aegeus Pontos (Ege Denizi)* adıyla anılmaya başlar. Ancak Umar (1993)'a göre Ege adının kökeni Anadolu dillerinden biri olan Luvi dilinden gelmektedir ve Yunanca *Aigaion Pelagos* kelimesi, Luvi dilinde toprak anlamına gelen *Aia/İa* kelimesinden türetilmiştir (s. 219). Ege için *The Archipelago* (Adalar Denizi) adı da kullanılan adlardandır. Özey'e göre ise "Ege Denizi" adı geçmişi prehistorik çağlara uzanan ve etimolojisi bilinmeyen bir addır. Adın, oğlunu yitirdiğini sanmanın acısıyla kendisini kayalardan denize atan mitolojik Attikya Kralı Aigeus'un adından geldiğinin ileri sürülmesi sonradan yapılan bir yakıştırmadır" (Özey, 2001, s. 32).

Türkler, 1081 yılında Ege Denizi kıyılarına ulaşmıştır. Bu denize, Akdeniz'in bir devamı olduğu için başlangıçta ayrı bir ad verilmemiş olmakla birlikte sonradan üzerinde çok sayıda ada ve adacık bulunması nedeniyle *Adalar Denizi* adını vermişlerdir. Batı Türkiye'de 1308-1426 yılları arasında hüküm süren Aydınogulları Beyliği ve Osmanlı Devleti kaynaklarına göre de mezkûr denizin adı *Adalar Denizi*'dir. Piri Reis, 1519'da kaleme aldığı ünlü *Bahriye* adlı eserinde irili ufaklı binlerce adaya sahip bu deniz için Adalar Denizi adını kullanmıştır. Bahriye'de; "Şunu bilmek gerektir ki, Adalar Arası denen yere Erso Peloga derler. Biz buradaki adaları münasip olduğu şekilde anlattık" denmekte ve burada mevcut olan bütün adaları ayrıntılı bir biçimde ele almaktadır. Benzer şekilde Kâtip Çelebi tarafından 1656'da yazılan *Tuhfetü'l-Kibar Fi Esfari'l-Bihar* isimli eserde, denizin dile getirilen özelliğine atfen *Adalar Arası* adı kullanmıştır. Açıklamasında ise; Boğazdan dışarı Rumeli kıyıları Ece Ovası, Kavala,

Ayanoroz, Lonkoz, Kesendire, Selanik Körfezi, Koloz ve İstin körfezleri, Eğriboz, Atina ve Mora'dan Anadolu ve Menekşe Burnu ki Anadolu'dan Tekir Burnu nice ise Rumeli'nde bu da öyle köşeler ve geçit yeridir. Karadan denize girip Girit Adası'nın doğu batı uçları bu iki burunlar ucuna uzanıp öteki Akdeniz adalarının çoğu bu ortada bulunmaktadır. Bundan dolayı bu ortalığa "Adalar Arası derler" diye yazmaktadır. Atatürk'ün Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nden sonra verdiği emir, *Ordular! İlk Hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!*" biçimindedir. Atatürk'ün, *Nutuk* adlı eserinin 444. sayfasında bu emri; "Çünkü ordularımız İzmir rıhtımında ilk verdiğim hedefe, Akdeniz'e ulaşmış bulunuyorlardı" sözleriyle açıklamakta, Adalar Denizi yerine Akdeniz adını kullanmamaktadır. 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması'nın 12. Maddesi'nde ise adalar, *Island of Eastern Mediterranean (Doğu Akdeniz Adaları)* adıyla zikredilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra ilk defa Latin alfabesi ile 1931'de Tefeyyüz Kitaphanesi tarafından yayınlanan ve Mektep Haritaları Mürettibi Muallim Abdülkadir, Kuleli Askeri Lisesi Coğrafya Muallimi Kaymakam Mehmet Rüştü ve Kandilli Lisesi Muallimlerinden Hattat Süreyya tarafından hazırlanan Mükemmel Umumi Atlas'ta bu denizin adı Adalar Denizi olarak yazılmıştır (Akarı, 2005, s. 54). Ancak bu bilgilere rağmen I. Coğrafya Kongresi'nde denizin adı Ege, bu denize kıyısı olan bölge de Ege Bölgesi olarak kabul edilmiştir. İlerleyen satırlarda deniz ve bölge adı yeniden ele alınacaktır.

Marmara

Etimolojisi tam olarak bilinmeyen Marmara adı, Latince *marmor* ya da Grekçe *marmarostan* (μάρμαρον) gelmektedir ve her iki dilde de mermer (parlak taş) anlamını taşır. Mármaros adı başlangıçta Marmara Deniz'i için kullanılan bir ad değildi. Buradaki Marmara Adası için kullanılan bir addi ve adadaki zengin mermer yataklarına atfen bu ad verilmişti. Bir iç deniz olan Marmara Denizi'ne, önceleri Grekçe kökenli bir kelime olan Propontis (ön deniz) adı verilmişti. Bu ad etimolojik olarak; ön, önce anlamlarına gelen *pro* ve deniz anlamına gelen *pontis* kelimelerinin birleşiminden oluşmaktaydı. Greklerin bu adı, Marmara Denizi üzerinden Karadeniz'e açılmaları nedeniyle verdikleri düşünülmektedir. Sonraki dönemlerde Balıkesir iline bağlanan Marmara Adası'nın adı bu iç denizin genel adı durumuna gelmiştir. Marmor ya da marmaros adı Arapça ve Farsçaya marmar şekliyle geçmiş ve muhtemeldir ki Türkçeye de İslam kültür çevreleri üzerinden ulaşarak mermer şeklini almıştır. (Nişanyan, 2024). Türkçe olmayan Marmara adı, 1941 yılındaki I. Coğrafya Kongresi'nde, üzerinde tartışılmadan, pedagojik uygunluğu sorgulanmadan ve Türkçe alternatifler üretilmeden alınan kararlar gereği bölge adı olarak kabul edilmiştir. Adın neden hatalı ve neden pedagojik olmadığına ilerleyen satırlarda tekrar değinilecektir. Öneriler kısmında ise Marmara adı yerine getirilebilecek yeni adlar sunulacaktır.

Asia Minor ve Anadolu (Anadolu)

Asia Minor (Küçük Asya) adı geçmişten günümüze Türkiye'nin Asya kıtasındaki kesimine verilen bir addir. Ancak daha önce yalnızca Adalar denizine komşu bir alanın adyken bu adla anılan topraklar zamanla doğuya doğru genişlemiştir. Böylece bu ad; kıtanın o dönemde önce Büyük Asya (Asia Major)'nın yalnızca Sakarya, sonra da Kızılırmak nehirlerine kadar uzanan ve bir yarımada olan batı kesimini kapsayacak biçimde yayılmıştır. Ünlü İlk Çağ Coğrafyacısı Strabon'a göre, Samsun ile Tarsus Çayı ağzı (denize döküldüğü yer) arasında çekilecek bir hat yarımada'nın doğu sınırını oluşturmaktadır. XVIII. yüzyıla kadar batılı kaynakların ve haritaların büyük çoğunluğunda da sınır olarak bu hat kullanılmıştır. Anadolu adı ise Roma dönemi öncesinde bilinen ve kullanılan bir ad değildir. Yarımada'nın muhtelif kesimleri *Frigya*, *Lidya*, *Karya*, *Misya*, *Likya*, *Bitinya*, *Kapadokya* gibi farklı adlarla anılmıştır. Bu adlar, Eski Hitit çağından sonra, Roma hâkimiyeti öncesinde Küçük Asya'da yerleşen ve kökenleri oldukça karmaşık olan, zaman içinde bütünüyle yok olmuş kavimlere ait adlardan türetilmiştir. Roma egemenliğinde iken yarımada için Aşağı Asya (*Asiae Inferioris*) adı da kullanılmış, buna karşılık Asya'nın Anadolu yarımadası dışında kalan kesimleri de Yukarı Asya (*Asiae Superioris*) adıyla anılmıştır. Anadolu adı bütünüyle Bizans döneminde ortaya çıkmıştır. Bu ad, Bizanslıların *Güneş'in doğduğu yer* anlamında kullandığı ve kökeni Grekçe olan *anatoli* kelimesinden türemiştir. 610-641 yılları arasında Bizans tahtında olan İmparator Herakleios (575-641), Roma devrinin ve daha öncesinde kullanılan idarî bölümlerin hiçbirini benimsememiştir. Geleneksel hâle gelmiş olan yönetim ve ordu yapılanmasını kökten değiştirerek imparatorluğun Asya'daki topraklarını *thema* (*tema*, *kolordu*, *üs*, *mevzi*) adı verilen dört askeri bölgeye ayırmış, bunlara da *Obseikon*, *Optimaton*, *Bukkelarion*, *Anatolikon* gibi yeni adlar vermiştir. *Thema Anatolikon*'a bu adın verilmesinde Bizans ve Konstantinopolis'in doğusunda bulunması rol oynamıştır (Ostrogorsky, 1981, s. 90; Tuncel, 1991, s. 106-109). Temaların sayısı başlangıçta dört iken önce 14, devam eden süreçte 18 ve Türklerin Anadolu'yu fethinden hemen öncesinde ise yirmi bire çıkarılmıştır. Türkler, Anadolu akınlarını daha çok Anı Teması üzerinden yapmıştır (Yınanç, 2009, s. 32-34), (Şekil 1). Bizans'a göre Anatolikon idari bölgesi, VII. Konstantinos Porfirogennetos (912-959) döneminde; günümüzde kabaca İç Anadolu Bölgesi'nin güneybatı kesimini meydana getiriyordu. Eskişehir'in güneyinden başlamakta Konya'ya, buradan Batı ve Orta Toroslar'a kadar uzanmaktaydı (Şekil 1). Sonrasında bu tema adı Batılı eserlerde *Anatolia*, *Anatolie*, *Anatolien* biçiminde zikredildi. Bazı eser ve haritalarda da bütünüyle bozularak *Natolie* biçiminde ifade edildi. Tema adı, o dönemde yazılmış bazı Arapça eserlerin *en-Natulus* ve *en-Natus* olarak zikredilse de genel olarak Arap ve diğer Müslümanlar *Anatolia*'yı *Diyar-ı Rûm* (*Roma Memleketi*) olarak adlandırmıştır. *Anatolia* kelimesi; Türklerin *Diyar-ı Rûm*'a hâkim olmasıyla birlikte zaman içinde Türkçenin ses

uyumuna uygun hale getirilerek Anadolu biçimini almış ve bu biçimiyle dilimize yerleşmiştir.

Şekil 1

950'de Bizans'ta thema (kolordu) sistemi ve Anatolikon Thema'sı (Anonim)

Selçuklu Devleti, ele geçirilen Anadolu'da siyasi ve idari olarak teşkilatlanırken Bizans'tan farklı bir yol takip etmiştir. Bu farklı uygulamayla da Anadolu adı, idarî bir kavram olmaktan çıkarak coğrafi bir kavrama dönüşmüştür. Selçuklu Devleti dağıldıktan hemen sonra XIV. yüzyıl başlarında bölgeyi gezen Arap Seyyah İbn Battuta, *Diyar-ı Rûm*'un orta batı kesimini Anadolu olarak adlandırmıştır. Osmanlı Beyliği'nin bir devlet haline gelmesi ve Balkanlarda ilerlemesiyle 1362 yılında *Rumeli Beylerbeyliği (Eyaleti)* kurulmuştur. Devletin Küçük Asya'daki toprakları da I. Bayezid döneminde merkezi Ankara olan *Anadolu Beylerbeyliği (Eyaleti)* olarak teşkilâtlandırılmıştır (1393). II. Mehmet (Fâtih Sultan) döneminde eyaletin merkezi Kütahya'ya taşınmıştır. Eyaletin sınırları, Bizans dönemindeki *Thema Anatolikon* ile yer yer uyuşmakla birlikte ondan daha geniş bir alanı kapsamaktaydı. Eyalet, Kızılırmak nehrinin Kara Deniz'e döküldüğü yerden Antalya Körfezi'nin doğusundan çekilecek bir çizginin batısında kalan alanları kapsamaktaydı. Anadolu Beylerbeyliği XVI. yüzyıl sonlarına kadar on yedi sancaktı ve nüfusu 5.455.000'di. Bu nüfusun 5.410.000'i Türklerden, 45.000'i ise gayrimüslimlerden oluşuyordu. 1520-1535 tarihli tahrir kayıtlarına göre eyalet; 154 kent ve kasabaya, 160 kazaya, 12.527 köye, 1887 yörük cemaatine ve otuz yedi kaleye sahipti. Eyaletin, yüzyılın sonlarına doğru üç sancağın başka birimlere bağlanmasıyla on dört sancağı bulunmaktaydı (Varlık, 1991: 144-145; Tuncel, 1991: 106-109). Nişanyan'a ve Topraklı'ya göre Bursa, Eskişehir, Ankara, Çankırı, İzmit,

İzmir, Gebze, Uşak, Silifke, Teke, Menteşe, Kastamonu, Amasya Anadolu Beylerbeyliğine bağlı kentlerdi. Buna karşılık bugün onlarla birlikte anılan diğer üç kent; Karaman, Rum (Sivas) ve Adana eyaletleri ve bunların doğusunda kalan eyaletler hiçbir zaman Anadolu olarak adlandırılmamıştır (Nişanyan, Topraklı, 2024). 1841 yılında Anadolu Eyaleti kaldırılarak yerine vilâyet teşkilatı teşekkül ettirilmiştir. Bu uygulamayla birlikte Anadolu adı idarî bir birim adı olmaktan çıkmış, coğrafi bir ad olmuştur (Tuncel, 1991, s. 106-109).

Şekil 2

Kırmızı Ebe Türbesi, ayran Taşı ve Mermer kaide (Anonim)

Anadolu adı, Bizans ve Osmanlı dönemlerinde genel anlamda kullanılmış olsa da adın etimolojik olarak Grekçe kaynaklı olması, bunu bilen Müslüman Türk aydını için her zaman bir rahatsızlık kaynağı da olmuştur. Özellikle cumhuriyetten sonra bu adın bir biçimde Türklerle ilişkilendirilmesi ve buna uygun destan, menkıbe, masal gibi kültürel unsurlarla desteklenen bir yapının oluşturulması, varsa bunların ortaya çıkarılması gerekliydi. Konunun araştırılmasıyla geçmişi XIII. yüzyıla atfedilen böyle bir menkıbe de bulundu. Menkıbenin kahramanı Kırmızı Ebe adındaki bir Türkmen kadın erendir. Olay Ankara'nın bir ilçesi olan Kızılcahamam (Yabanabad)'ın Taşlıca (Taşlı Şehler) köyünde geçer. Taşlıca, Horasan Erenleri veya Gazıyan-ı Rum'un merkezleri arasındadır. Köydeki Kırmızı Ebe Türbesi'nin yakınında yer alan ayran taşının yanına dikilen mermer kaide üzerine yazılan ve Anadolu adının kaynağı olduğuna inanılan menkıbe şu biçimdedir: Selçuklu Hakanı Alâeddin Keykubat (1192-1237), Başköy kalesinin fethi için sefere çıktığında yolu üzerinde olan Taşlıca köyünde mola verir. Köyde, yıllar önce gelip buraya yerleşen Bacıyan-ı Rum (Rum Bacıları) temsilcilerinden bir eren olan ve kocasını gazalarda şehit vermiş Kırmızı Ebe (Kırgız Ebe) ile yetim oğlu Oruç yaşamaktadır. Kırmızı Ebe, elinde bir helke (bakraç) ile sultanı ve Türk askerlerini karşılayarak ayran ikram eder. Yayıktaki yeni yayılmış (çalkanmış)

ayranı, oradaki taş yalağa boşaltır. Askerler de hem ayran içmek hem de kaplarını doldurmak için sıraya geçerler. Askerler hem ayranı içip hem de kırıbalarını doldurdıkları halde taş yalaktaki ayrandan bir eksilme olmaz. Kırmızı Ebe askerlere, “Doldurun gazilerim, doldurun yiğitlerim” diye seslenir. Askerler de, “Doludur Ana, Ana Doludur” derler. Kırmızı Ebe doldurun yavrularım dedikçe askerler “Ana Dolu, ana dolu” diye tekrar ederler. Böylece Anadolu adı ortaya çıkar ve yaygınlaşarak kabul görür (Şekil 2), (Kaya, 2016).

Asia Minor’dan Türkiya (Türkiye)’ya

Büyük Selçuklu Devleti ve Bizans İmparatorluğu arasında 1071 yılında yapılan Malazgirt Meydan Savaşı’nı Selçukluların üstünlüğü ile sonuçlanmıştı. Böylece yeni bir yurt arayan Türkler, Küçük Asya’da fetih hareketlerine devam etmeye ve fethedilen yerlere yerleşmeye başladılar.

Türklerin 1071 sonrasında Anadolu’ya akın akın gelmeleriyle birlikte kırsal alanda, köylerde, kasaba ve kentlerde başlangıçta işleyen yapıyı yıkıcı müdahalelerde bulunmadıkları, daha çok fatih bir ulus olarak kendilerini ayrı konumlandıkları, vakurla hareket ettikleri ve yönettikleri bilinen bir durumdur. İki büyük kesimin arasındaki ahenkli işbirliği, gerçi bir kısım Türk araştırmacılarını, gerçeğin de üzerinde bir iyimserliğe sevk etmiştir. Bazı araştırmacıların zannettiği gibi güya Türkler asker ve çiftçi, Rumlar sanat erbabı ve tüccar olarak yepyeni bir işbirliği kurabilecek ve bu gelecekte de etkin olabilecektir. W.M. Ramsay gibilerin ileri sürdüğü, Türklerin Anadolu’daki üstün durumlarını daha geriye iten bu manzara, geçmiş yüzyıllara göre gerçek dışıdır. Çünkü bazı Türk araştırmacıların daha o dönemlerde, yani XI-XIII. yüzyıllarda var saydığı ahenkli işbirliği pek söz konusu değildir/olmamıştır. Zira bir ülkeye, bir mekâna yeni gelen bir ulusun, her şeyini kendisi getirmek, kendisi ortaya koymak zorundadır. Çünkü bu toprakları ele geçirip, burayı kendisi için yeniden düzenlemek, kültürünü nakşetmek arzu ve iddiasındadır. Böyle olunca Savaşçı Türklerle eski sakinlerin, yiyecek, giyecek ve diğer ihtiyaçlarını karşılayarak yardımcı olmaları söz konusu olamaz. Aksine Türkleri askeri ve ekonomik bakımdan daha büyük güçlük içine sokmaya çabalar, bu yeni Türk unsurun geldiği yere gitmesini sağlamak isterler. Bu bakışla, diyebiliriz ki Türkler 1071 sonrasında itibaren bu ülkedeki eski şartların tamamen dışında, kendilerine mahsus şartlar ortaya koymuşlardır. Bunu koymaya mecburdular (Baykara, 1996, s. 463).

Baykara’nın dile getirdiklerinin kanıtları da Türkiye Selçuklu Devleti tarihinde mevcuttur. Büyük Selçuklu Devleti’nin dağılmasıyla kurulan devlet; bazı ekonomik ve sosyal sorunlarla zor bir dönemden geçmektedir. Türklüğün aleyhine seyreden tarihin bu zor dönemi ancak devletin dördüncü sultanı, Sultan I. Mesut (1116- 1155), tarafından başarıyla savuşturulmuş ve tekrar Türklüğün lehine döndürülmüştür. Çok akıllıca bir siyaset izleyen Sultan Mesut, Danışmentli Beyliği ile kurduğu ittifakı akıllıca kullanarak,

sultanı olduğu Türkiye Selçuklu Devleti'ni savunabilecek ve koruyabilecek kadar güçlendirdi. Ancak Sultan Mesut da 1146 yılında Bizans ordusunun Konya'yı kuşatması, 1147-1148'deki II. Haçlı Seferi sırasında Alman ve Fransız ordularının tehdit ve tehlikesi ile mücadele etmek zorunda kaldı. Hem Bizans'ın, hem de Haçlı ordularının hedefi, Genç Türkiye Selçuklu Devleti'ni yıkararak Bizans topraklarındaki Türk varlığına tamamen son vermektir. Sultan Mesut, 1146 yılında, bu amaçla sefere çıkan ve üç önemli Selçuklu tahkimatını geçerek Konya'yı kuşatan Bizans İmparatoru Manuel'i, kentin önlerinde bozguna uğratmış, devleti ve ulusunu gereği gibi muhafaza etmiştir (Koca, 2008, s. 11).

Sultan Mesut, Alman Haçlı ordusunu aynı biçimde, Eskişehir önlerinde imha edercesine bozguna uğratarak, Fransız Haçlı ordusunu da büyük bir kuvvet olmaktan çıkaracak kadar yıpratarak hem kendi topraklarını hem de diğer İslâm ülkelerini büyük bir tehdit ve tehlikeden kurtarmıştır. Özetle ifade edilirse, I. Mesut, babası I. Kılıç Arslan gibi Bizans'a ve Haçlılara karşı Türk tarihinin en müstesna yurt savunmalarından birini gerçekleştirmiştir. Böylece bu eşsiz yurt savunmasıyla birlikte Bizans ve Avrupalı devletlere, Küçük Asya'nın artık bir Türk yurdu olduğu gerçeği kabul ve tescil ettirilmiştir. Nitekim Batılı tarihçiler, Friedrich Barbarossa'nın II. Haçlı Seferi'nde Türklerle dolu olarak gördükleri ve onların büyük bir çabayla savundukları Küçük Asya'yı, artık Turkhia, Turquia (Türkiye) adıyla anmaya başlamışlar ve haritalarında da öyle göstermişlerdir (1148), (Şekil 3). Diyar-ı Rûm'un bir Türk yurdu olduğunun Bizans tarafından da kabul edilmesini sağlayan olay ise Miryokefalon Zaferi'dir. 1176 yılındaki bu zaferle birlikte Bizans'ın, Türkleri Bizans Küçük Asya'sından sürüp çıkarma ümitleri bütünüyle sona ermiştir. Başka bir ifadeyle söylemek gerekirse, Bizans, Türklerin Malazgirt zaferinden sonra 105 yıl boyunca beslediği Küçük Asya'yı Türklerin elinden geri alma umudunu, Miryokefalon bozgunundan sonra bütünüyle kaybetmiştir.

Avrupalı devletler gibi Bizans da bu yenilginin ardından Küçük Asya'nın bir Türk yurdu, adının da Türkia olduğu gerçeğini kabul etmek zorunda kalmıştır. Bu anlamda Miryokefalon'da kazanılan zafer, Malazgirt Zaferi'nin kesin bir tescilidir (Sümer, 1960, s. 574-593; Turan, 1971, s. 196; Köymen, 1989, s. 371-379; Koca, 2008, s. 12).

milliyetçilik akımının yaygınlaşması, imparatorlukların parçalanmasına ve ulus devletlerin kuruluşuna giden süreci başlattı. Bir yandan bu akımdan etkilenen devlete tabi azınlıkların ayaklanmaları, diğer yandan Emperyalist Avrupa devletlerinin askeri ve diplomatik baskı ve başarılarıyla Osmanlı toprakları üzerinde yeni devletler kuruldu. Böylece Osmanlı Devleti dağılma sürecine girdi. Bu şartlar altında 30 Ekim 1914'te Almanya'nın müttefiki olarak I. Dünya Savaşı'na katılan Osmanlı Devleti, dört yıl süren savaşta Almanya ile birlikte yenik ilan edildi. 10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Antlaşması'yla da elinde kalan Paşaeli'ndeki topraklarının tamamının, Küçük Asya'daki topraklarının ise çok büyük bölümünün işgalini kabul etmek zorunda bırakıldı. Bu başarılarıyla Batılı devletler, 1071 Malazgirt yenilgisiyle başlayan ve yaklaşık 850 yıldır devam eden Türklerle hesaplaşmalarının kendileri lehine sonuçlanacağı hayaline kapıldılar. Onlara göre yapılacak tek bir iş kalmıştı. Bu da Türklerin ya geldikleri yere sürülmeleri ya da küçük bir toprak parçası üzerinde bütünüyle köleleştirilmeleri idi. Ancak Bu tahayyülleri kısa sürdü. Türk ulusu, Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde XX. yüzyılın ilk çeyreğinde bir kurtuluş savaşı gerçekleştirdi ve ardından Türkiye Cumhuriyeti Devleti adında bir ulus devlet kurdu.

Türkleri Küçük Asya'dan kovma çalışmalarının son aşamasında belirtildiği üzere başarısız olan Batılı devletler, hayallerinden vazgeçmediler. Bunu farklı yol ve yöntemlerle gerçekleştirmek için sonraya ertelediler. Bu yol ve yöntemler arasında kontrolleri altında tuttukları ekonomi, bilim ve teknolojiyi yıkıcı amaçlar için kullanmak yanında etnik, dini ve mezhebi farklılıkları kullanarak kültürel yapıyı yozlaştırmak da yer almaktadır. Örneğin Türkiye'de yaklaşık bin yılda oluşturulan Türk kültürü yerine geçmiş (ölü) kültürlerin yer adlarının yeniden kullanılması ya da gündeme getirilmesiyle hem sözü edilen Batılı salıklerin ülke toprakları üzerindeki hevesleri canlı tutulmuş, hem de size bu topraklara sonradan geldiğiniz ve zamanı geldiğinde gitmeniz gerektiğini hatırlatılmış olacaktır/olur. Bilimsel çalışmalar kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerden biri olan ve 1941 yılında gerçekleştirilen I. Coğrafya Kongresi'nde Türk ülkesinin bölgelere ayrılması ve adlandırılmasının altında da böyle bir amaç olabilir. İlerleyen satırlarda daha ayrıntılı bir biçimde ele alınacak olmakla birlikte bu kongrede, Türkiye toprakları, daha kolay incelenmek amacıyla bölgelere ayrılmıştır. Yabancı bilim insanı Herbert Louis ile birlikte Türk bilim insanlarının da bulunduğu komisyonda adeta bir reenkarnasyon yaşanmış, oluşturulan bölgelere Türkiye adı yerine Anadolu adı verilerek bu ad yeniden hortlatılmıştır. Çoğu Türkçe olmayan bölge adları, başlangıçta ilk ve ortaöğretim coğrafya dersi müfredatında ve ders kitaplarında, üniversitelerin coğrafya bölümlerinde, ilerleyen süreçte uzak yakın bilimsel çalışmalarda, hava durumu bültenlerinde ve her türden medya organında kullanılarak yaygınlaştırılmıştır. 2005 yılında Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından kabul edilen yeni coğrafya müfredatıyla

Türkiye coğrafyasının coğrafi bölge taksimatına göre işlenişine son vermiştir. Ancak bölge adlarına göre kullanım, hava durumu bültenleri ve diğer medya ortamlarında devam etmektedir.

Özünde ülkeyi idari ya da bilimsel temelli bölgelere ayırma Osmanlı Devleti'ne ve Kâtip Çelebi'ye kadar uzanmaktadır. Kâtip Çelebi, dönemi itibarıyla Osmanlı ülkesini *Cihannüma (Dünyayı Gösteren)* adlı ünlü eserinde idari bölümlemeleri dikkate alarak taksim etmiştir. Daha sonra yerli yabancı birçok bilim insanı, Türkiye'yi bölgelere ayıran çalışmalar yapmıştır. Bunlar; Modern Coğrafya'nın ve Jeopolitiğin kurucuları arasında yer alan Alman Coğrafyacı Carl Ritter'in 1858, Fransız Coğrafyacı Vital Cuinet'in idari bölümlemeye uygun olarak 1890, Alman Coğrafyacı Evald Banse'nin antik dönem adlandırmalarını kullanarak oluşturduğu bölümlere ayırma 1915, Abdülkadir Sadi Kazancıoğlu'nun 1926, Danyal Bediz'in 1927, Ulrich Frey'in 1937'de oluşturduğu yedi bölgeli taksim ile Faik Sabri Duran'ın 1938'de Cumhuriyet Türkiye'siyle ilgili olan ve ülkenin doğal, beşeri ve ekonomik özelliklerini dikkate alarak oluşturduğu altı bölgeli ayırmadır (Yiğit, 2006, s. 34-35). Ülkeyi bölgelere taksim eden bu yerli ve yabancı coğrafyacıardan Faik Sabri Duran dışındaki diğerlerinin taksimatta Anadolu adını mutlaka kullandıkları görülür. Yabancı coğrafyacılar bir yana Duran dışındaki Türk coğrafyacıların Anadolu adındaki ısrarları, coğrafya öğretimi için gittikleri ülke ve ekollerle yakından ilgilidir. Yalnızca Duran'ın yaptığı bölümlere ayırma, Türk kültürüne uygun bir anlam taşımaktadır. Duran, bölgeleri adlandırırken Marmara ve şark adları dışında bütünüyle Türkçe ya da eskimiş olmakla birlikte şark gibi Türkçeleşmiş yer adları kullanmış ve Anadolu, Ege, Trakya adlarına yer vermemiştir (Şekil 4). Ancak daha önce sözü edildiği gibi asıl değişiklik 1941'deki I. Coğrafya Kongresi'nde yapılmıştır.

Şekil 4

F.S Duran'ın 1926'da belirlediği Türkiye Coğrafi Bölgeleri (Anonim)

Anadolu Adından Esinlenen Anadoluculuk Akımı ve Bazı Çalışmalar

Bizans dönemindeki sınırları daha önce verilen Anadolu adının, tüm yarımada'yı kapsayacak biçimde yaygınlaştırılmasından sonra, adın merkezde olduğu Anadoluculuk akımı ortaya çıkmıştır.

Anadoluculuk; siyasi, felsefi ve sosyolojik açımları bulunan bir düşünce akımıdır. Bu akım, Üç Tarz-ı Siyaset'in¹ geçerliliğini kaybettiği, siyasal ve zihinsel devrimlerin hızlı ve radikal biçimde gerçekleştirildiği bir süreçte doğmuştur. Anadolucu düşünüş, milliyetçiliği toprak üzerinden kurgulanıp hayali olmaktan uzak bir aksiyon haline getirmeye çalışmıştır. Mekânsal olarak Anadolu ile sınırlı bir milliyetçilik anlayışı ortaya koyarak genç cumhuriyete rehberlik etme arzusu içimde olmuştur. Bu bağlamda tarih, vatan, ulus, kimlik gibi kavramlar yeniden belirlenmiş ve tanımlanmıştır. Anadoluculuğun bütün yorumlarında Türk etnisitesi bir üst kimlik olarak kabul edilir. Anadolucular, kimlik arayışında jenealojik (soy bilimsel) araştırmaları reddetmiş ve etnik bir kimliğin mutlak hâkimiyetinden ziyade yerli bir kimliğin peşinde olmuştur. Bu nedenle ulusal birliği sağlamanın yolunu pozitivistmin etnik milliyetçiliğinde değil Bergson metafiziğinde aramıştır. Bu nedenle Bergsoncu yaklaşımdaki ruhi kuvvete dayalı yeni hayat hamlesi anlayışı Anadoluculuğun felsefi temelinde önemli bir yere sahiptir. Anadolucular, ulusal bağımsızlık mücadelesindeki başarıyı kemiyete (nicelik) karşı keyfiyete (nitelik) yani mekanik güçlere karşı Anadolu insanındaki yaratıcılığına bağlanmıştır (Hacısalihoğlu, 2023).

Anadoluculuk; milliyetçiliği, İslam'ı ve hümanizmi referans alan üç ana yorum (hizip) üzerinde gelişim göstermiştir. Milliyetçi Anadoluculuk, Anadolu'da yaşayan Türklerin dünyanın diğer kesimlerinde yaşayan Türklerden tarihsel ve kültürel olarak farklı bir kimliği temsil ettiğini varsaymıştır. Harsça (kültürce) müşterek olsalar da müşterek vatanda buluşamayanlar aynı ulustan sayılmamıştır. Ulusu oluşturabilmek için aynı toprak üzerinde, aynı tarih ve kültürel geçmişe sahip olunması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda 1071 öncesinde Türklerin konar-göçer yaşam sürdüğü, gerçek Türk kültürünün ve ulusunun ancak Anadolu'ya yerleşim ile oluştuğu tezi savunulmuştur. Arkaik Anadolu halkları bu kurgunun dışında tutulmuştur. Yahya Kemal Beyatlı, Hilmi Ziya Ülken, Mükrimin Halil Yınanç, Remzi Oğuz Arık milliyetçi hizbin önde gelen isimleri olmuştur (Hacısalihoğlu, 2023).

¹ Üç Tarz-ı Siyaset, Yusuf Akçura tarafından ilk defa 1904'te Kahire'de Türk adlı gazetede yayımladığı ve bir tez niteliğinde kaleme aldığı makalesidir. Bu makalede müellif, "bir Osmanlı milleti oluşturmayı, İslam inancına dayalı bir devlet kurmayı ve ırk temelli bir Türk siyasal ulusçuluğu" oluşturmayı işlemiştir. Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük adını verdiği bu üç yaklaşım; "Üç Tarz-ı Siyaset" olarak adlandırılmıştır.

İslami motiflerle biçimlenen Anadolucu yorum, coğrafyanın manevi gücüne vurgu yaparak yerleşik olmanın ırkı millete dönüştürdüğünü ileri sürmüştür. Üzerinde yaşanan toprağın sosyal normları biçimlendirdiğini, bu normların yansımasıyla oluşan ahlaki değerlerin ise mekânı kutsallaştırarak vatana dönüştürdüğünü savunmuştur. Bu yoruma göre Türk tarihi, 1071 sonrasında Anadolu'ya Müslüman kimliği ile gelip yerleşen Türkmenlerle başlatılmıştır. Milliyetçilik; din ve gelenek ekseninde yorumlanarak muhafazakâr bir eğilim ortaya konulmuştur. Bu hizbin öncülerinden olan Nurettin Topçu; Anadoluculuğu, Hareket dergisindeki yazılarında zaman zaman Marksist analiz yöntemleriyle harmanlayarak İslami bir bakışla yorumlamıştır (Hacısalihoglu, 2023).

Hümanist yorumda ise en eskiden şimdiye, Anadolu'da hayat bulmuş bütün toplumların Anadolu medeniyetinin bir parçası olduğu ileri sürülmüştür. Mavi Anadoluculuk adı da verilen bu yorumda etnik ve dinsel birlikteliklerin üzerinde Anadolu insanını merkeze alan ayrık bir ulus tasarımı ortaya konulmuştur. Türk tarihinin ve kültürünün kökenlerinin sadece Anadolu'da aranması gerektiği fikri savunulmuştur. Anadolu'ya gelen Türklerin yerli halk ile kaynaşarak Anadolulu olup başka türlü bir Türk ve Müslüman olduğu kabul edilmiştir. Böylece Anadolu'nun tarihsel ve kültürel zenginliği üzerinden bir yurttaş ulusçuluğu yaratılmaya çalışılmıştır. Cevat Şakir Kabaağaçlı, Azra Erhat, Sabahattin Eyuboğlu, Vedat Günyol, Nurullah Ataç, Melih Cevdet Anday hizbin başlıca temsilcileridir (Hacısalihoglu, 2023).

Günümüzde özellikle siyasi platformlarda özünden uzaklaştırılan bir harekete dönüşen Anadoluculuk, aynı zamanda üç hizbiyle birlikte akademik çalışmalara (yüksek lisans, doktora, makale vb.) konu olmaktadır. Bu çalışmaların bazıları hizbin temsilcilerinin mezkûr konu hakkındaki görüş ve çalışmalarını ve çıkardığı dergileri içermektedir. Çetin'de olduğu gibi bazıları; "herhangi bir siyasi, felsefi ya da kültürel akımı ve temsilcilerini taraf olarak tanıtmayı, ön plana çıkarmayı amaç edinmeden geç Osmanlı erken Cumhuriyet dönemi (1920-1940) gibi Anadoluculuk akımına bağlı gelişme göstermiş coğrafya literatürünü ortaya koyma çabasıdır" (Çetin, 2020, s. 71). Yazan ve diğerleri tarafından kaleme alınan bazıları ise hizbin ve temsilcilerinin amaçları ve görüşleri dışında bir mecraya taşınarak ele alınmaktadır. Bu kesim daha çok hümanizmin ve retoriğin gölgesinde, doğrudan söylenmesi endişeye neden olan/olabilecek ve başka yapılar tarafından kullanılabilir; bulanık, kafa karıştırıcı düşüncelerini hizbe ve temsilcilerine atfederek dolaylı yoldan açıklamaktadırlar. Örneğin yakın zamanda yapılan ve tutarsızlıklarla dolu bu çalışmalardan birinin özetinde, çalışmanın amaçları arasında Mavi Anadoluculuğun Türkiye'deki kimlik temelli çatışma ortamını sonlandırabileceği belirtilmektedir. Çalışmanın hemen başında, eserlerinde yer yer Türk karşıtlığı ile de bilinen Amin (Emin) Maalouf'a atıfta bulunmaktadır. Mısırlı bir Türk anne ve Arap kökenli Hristiyan bir babanın çocuğu olarak Lübnan'da doğan Maalouf'un,

ailecek Fransa'ya göç etmelerinin ardından burada yaşadıkları kültürel dışlanmışlığın sonrasında “Lübnanlı bir Fransız'ım” sözü öne çıkarılmaktadır. İlerleyen satırlarda Kemalizm'e değinilmekte ve bu anlayışın Türk Kurtuluş Savaşı sırasında Batı'nın emperyalist hedeflerine karşı koyduğu, başarıya ulaşmasının ardından da Batıyı örnek aldığı belirtilerek sanki bir yaklaşım tutarsızlığının varlığı üzerinde durulmaktadır. Emperyalist Batı ve Medeni Batı arasındaki ayrımın ancak Mavi Anadolucular tarafından doğru bir biçimde anlaşıldığı Eyüpoğlu'ndan yapılan alıntılarla dile getirilmekte, böylece Kemalizm ile Mavi Anadoluculuğu çatıştırmaktadır (Yazan, vd., 2024, s. 169, 170, 174, 175, 176, 178, 179).

Çalışmanın müellifleri ilerleyen satırlarda; Law, Latour, Zielke'ye yaptıkları atıflarla Anadolu'nun burada yaşayanları biçimlendirici bir fail olduğu vurgusu yapmaktadır. Bununla tezlerini desteklemek için coğrafya biliminde yüz yılı aşkın bir süredir şiddetle eleştirilen, bu nedenle zaman içinde neredeyse bütünüyle reddedilen ve tarihî bir yanılsama olan determinist paradigmanın gölgesine sığınmakta, determinizme kendi tabirleriyle Anadolu nezdinde paravan bir fail olarak başvurmaktadırlar. Çalışmanın genelinde ise coğrafi imgelem olarak toprağın (hâkimiyet alanı olan mekânın yani teritorinin), üzerinde yaşayanlarca, farklı bakış açıları altında zaman içinde yeniden ve yeniden yorumlandığı, anlamlandırıldığı belirtilmektedir (Yazan, vd., 2024, s. 169, 170, 174, 175, 176, 178, 179). Bunu da müellifler, adeta kendileri tarafından yapılan yeni bir keşif, insanın yaptığı yeni bir uygulama ve yeni bir yöntemmiş gibi sunmaktadırlar. Oysa insan var olduğu günden beri yaşamındaki somut ve soyut, bilinen ve bilinmeyen, görünen ve görünmeyen şeylere bunu yapmakta, anlam yüklemekte, kavramsallaştırmakta ve gerekçelendirmektedir. Böylece geçmişten günümüze yaşamında yer eden şeyleri önem sırasına göre derecelendirmektedir. Dile getirilen şeylere yüklenen anlam, önem, sıralama ve gerekçelendirme elbette ki yaşamın olağan ya da olağanüstü seyri ve zaman içinde değişmekte, dönüşmekte, genişlemekte hatta bütünüyle ortadan kalkabilmektedir. Mekân ya da teritori de bunun dışında düşünülemez. Zira konu, felsefi olarak da binlerce yıldır üzerinde yazılan çizilen bir konudur. Örneğin Farabi'ye göre şey, dış dünyada var olanı da olmayanı da kapsar. Ona göre;

“Bilinmesi gerekir ki, bu harflerle sorulan şeylerin çoğu ve bunlarda cevap olarak kullanılması gerekenler, filozoflar tarafından o harflerin ismiyle veya o harflerden türeyenlerin ismiyle adlandırılmışlardır. *Metâ* (ne zaman) harfi kullanıldığında ona cevap olabileceklerin hepsini *metâ* lafzıyla adlandırır. *Eyne* (nerede) sorusuna cevap olarak söylenenleri *eyne* lafzıyla adlandırır. *Keyfe* (nasıl) sorusuna cevap olarak söylenenleri, *keyfe* ve *keyfiyyet* (nitelik) lafzıyla adlandırır. Aynı şekilde *kem* (nice) sorusunda cevap olarak söylenenleri *kem* ve *kemmiyyet* (nicelik) lafzıyla adlandırır. *Eyyü*

(hangi) sorusunda cevap olarak söylenenleri *eyyü* lafzıyla adlandırırlar. *Mâ* (nedir) sorusunda cevap olarak söyleneni, *mâ* ve mahiyet lafzıyla adlandırırlar. Fakat filozoflar, hel (mi) harfinde cevap olabileni, hel harfiyle adlandırmazlar ve fakat “inne's-şey” (şeyin varlığı) olarak adlandırırlar. Bir lafzın delalet ettiği ve işaret edilen bu şeylerden birinin nitelendiği her anlama kategori adını veriyoruz. Kategorilerin bir kısmı, işaret edilen bu şeyin ne olduğunu (mahiyetini), bir kısmı nice olduğunu (niceliğini), bir kısmı nasıl olduğunu (niteliğini), bir kısmı nerede olduğunu, bir kısmı ne zaman olduğunu veya geçmişte olduğunu ya da gelecekte olacağını (zaman), bir kısmı görelî olduğunu (görelilik), bir kısmı onun konumlandırıldığını ve bir konumu olduğunu (konum), bir kısmı onun yüzeyinde onu çevreleyen bir şeyin bulunduğunu (mekân), bir kısmı etkilendiğini ve bir kısmı da etkilediğini bildirir” (Farabi, 2008, s. 3-4).

Çalışma, okuru hatalı çıkarımlara yönlendiren tutarsızlıklarla doludur. Bu haliyle okurun doğru bilgilendirilmeye gereksinimi vardır ve yukarıda dile getirilen bazı tutarsızlıklar ayrıca yanıtlanmalıdır. Bunlardan ilki olan hümanizm, XIV. ve XVI. yüzyıllar arasında Batı'da doğmuş ve burada yaygınlaşmış bir felsefi ve edebi akımdır. Batı kültür çevrelerinin bir üretimidir ve Batı'ya hastır. Zira Batı, kendi kültür çevrelerince üretilen kültürel değerlerin başkaları tarafından kullanılması konusunda son derece kibirli, tutucu ve kıskançtır. Bu nedenle demokrasi, insan hakları, hümanizm, adalet gibi kavramların diğerleri için bir anlam ve önem taşımadığı ve bunlara layık olmadıkları görüşündedir. Dile getirilen kavramlar, coğrafi keşiflerle ele geçirdikleri ve yok ettikleri Kuzey ve Güney Amerika halkları; Avustralya yerlileri; Berlin Konferansı sonrasında güya adil olarak paylaşıp % 92'sini işgal ettikleri, sömürdükleri, köleleştirdikleri Afrika (30.370.000 km²) ile dünyanın geri kalanı için önemsizdir. Hiçbir zaman da uygulanmamıştır (Tanrıku, 2017: s. 258). Ancak bu paradigmlar, Batılı olmayan her kesim için şekere batırılmış emzik misali bir kandırmaca olarak servise sunulmuş ve serviste tutulmuştur. Müelliflerce, çalışmadaki hümanist yaklaşımdan kast edilenin Anadolucu yaklaşımın Mavi Anadoluculuk dâhil diğer hiziplerinde de mevcut olan bir Türk hümanizmidir ve konu yanlış anlaşılmıştır savunması yapılabilirse de bunun böyle olduğunu kanıtlayacak hiçbir delil yoktur. Zira Mavi Anadolucuların milli kimlik tanımlarında, evrensel modernite ve hümanizm değerlerini kabul etmeleriyle birlikte, bu değerleri Anadolu'ya özgü yerel/folklorik unsurlarla birleştirerek formüle ettikleri görülmüştür. Bu formülle de modern Türk kimliğini, hümanizmin gerçek kaynağı olarak gördükleri Anadolu hümanizmine bağlı olarak tanımlarken; bu kimliğin Türk Rönesansı ile gerçekleştirilebileceğini savunmaktadırlar (Yıldırım, 2012, s. 226, 234, 235, 256). Diğer bir ifadeyle Mavi Anadolucularca da Anadolu'ya gelen Türklerin yerli halkla kaynaşarak Anadolulu olup başka türlü bir Türk ve Müslüman olduğu kabul edilmiştir ve merkezinde yine Türk vardır (Hacısalıhoğlu, 2023).

Tutarsızlıkların ikincisi, çalışmanın bütünüyle retoriksel oluşudur. Türkçe söylev, hitabet; Arapça belagat ve Latince rhetorica/retorik olan kelimenin kullanımı Platon'a kadar gider ve Antik Çağda dili ikna edici tarzda kullanma sanatı olarak tanımlanmıştır. Ancak retorik, günümüzde sözcüklerin etkileyici ve ikna edici bir tarzda kullanıldığı edebi yazı veya konuşmaları ifade etmekten daha çok; bir samimiyetsizlik, bir abartı ima eder biçimde, gösterişli ya da süslenmiş kelimelerden oluşan ifade anlamında da kullanılmaktadır (Tanrıkulu, 2019, s. 1471) ki çalışmanın bütününde de bu durum hissedilmektedir.

Çalışmanın bir diğer tutarsızlığı daha önce kısaca değinilen, Kemalizm'in hem Batı emperyalizmi ile mücadele eden hem de Batı'yı örnek alan, kendi içinde çelişkili bir akımmış gibi sunulmasıdır. Onlara göre Batı medeniyeti, köklerinin bulunduğu Anadolu ve Yunan medeniyetleri üzerinde inşa edilmiştir. Bu nedenle Batı'ya gitmek yerine Batı'yı kendinde bulmaya çalışılmalıdır (Yıldırım, 2012, s. 246). Durum Kemalistler tarafından doğru okunamamıştır, doğru okuma ve yorumlamayı ise ancak Mavi Anadolucular yapmıştır gibi ifadeler gerçeklikten uzaktır. Oysa Kemalizm başlangıçta reel politik² duruma uygun hareket etmiştir ve bu tutum dönem itibarıyla bir zorunluluktur. Örnek alınacak medeniyeti ve köklerini Anadolu'da aramak gibi ikinci bir seçenek ne gündemdedir, ne de boşa harcanacak zaman vardır. Reel politik durum günümüzde de devam etmektedir. Öyle olmasaydı mecrasından uzaklaştırılan mezkûr akım çözüm için öne sürülemez ve hala güya nitelikli insan yetiştirmek için Batı üniversitelerine öğrenci gönderilmezdi. Diğer yandan iddia edilenin aksine Kemalizm, Batı'nın emperyalist eylem ve uygulamalarını örnek almamış, bilim ve teknikle temsil ettiği muasır (çağdaş, güncel) medeniyet seviyesini örnek almıştır. Bunu da Mustafa Kemal Atatürk 10. Yıl Nutku'nda "Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi en geniş refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Millî kültürümüzü, muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız" (Atatürk, 1933, s. 6). Sözleriyle herkesin anlayabileceği bir dille ifade etmiştir. Genel bir bilinirliğe sahip olan bu sözler ve 10. Yıl Nutku'na rağmen sunumun çalışmadaki gibi yapılmasıyla hedeflenen amaç nedir? Bu soru okur tarafından elbette ki en doğru biçimde yanıtlanacaktır.

Çalışmada ayrıca yanıtlanması gereken tutarsızlıklar arasında Mavi Anadolucu hizbin önde gelen temsilcisi Kabağağaçlı'dan alıntılanan bir pasajda, özetle Roma İmparatoru Augustos zamanında yapılan nüfus sayımında Anadolu'da on altı milyon Romalının yaşadığı, sonradan gelen Türklerin ancak bir iki milyon olduğu, bunların da kalabalık Roma nüfusu içerisine karıştıkları belirtilmekte, genç ve savaşçı olan Türklerin Bizans'a

² Real politik ya da Türkçeye girdiği şekliyle reel politik, herhangi bir ideal veya kurama bağlı olmaksızın bütünüyle mevcut gerçeklerle uyum içinde belirlenen hedeflere en kısa zaman ve yolla ulaşmaya çalışmak anlamındadır.

kolayca üstün geldiği vurgulanmaktadır. Öyle ki Anadolu'daki halkların kaynaşması yemeğin içindeki şeker ve tuzun erimesine benzetilmekte ve kaybolmadan kalıcı bir iz ve tat bıraktığından söz edilmektedir. Bu açıklamanın hemen öncesinde ise Osmanlının geleneksel unsurlarından olan ve yemeğin içinde erimiş tuz ve şekerle betimlenen Rum, Bulgar, Ermeni ve Arapların I. Dünya Savaşı öncesi, sırası ve hatta sonrasında erimiş başka bir unsur olan Türklere karşı bağımsızlık mücadelesine giriştiklerine değinilmektedir. Bu mücadele öyle kanlı olmuştur ki acıları daha dün gibi tazedir. Adı geçen etnik unsurların Türklere karşı ihanet, işgal ve katliamlarının kanıtları arşiv kayıtlarında mevcuttur ve burada bunlara değinilmeyecektir.³ Hani kaynaşılmıştı? Buradan çıkarılacak sonuç, Türklerin hoşgörü ortamında varlıklarını sürdüren bu unsurlarla Kabağağaçlı'nın söylediği ve müelliflerce de kaynaşmaya delil olarak sunulan sözlerin gerçeği yansıtmadığı ve bilimsel olarak bir öneminin olmadığıdır. Diğer yandan burada ifade edilenlerin bilimsel olmadığına kanıtlarından biri de birbirinden tamamen farklı kimyasal süreçler olan erime ve çözünme kavramlarının hem Kabağağaçlı, hem de mezkûr bilimsel çalışmanın (?) müelliflerince bilinmemesidir. Zira tuz erimez, çözünür.⁴

Genç ve savaşçı olan Türklerin Bizans'a kolayca üstün gelmesi ise üzerinde durulması gereken başka bir trajikomik durumdur ve bu durum hem coğrafya hem de tarih bilmemenin bir sonucudur. Zira bugün üzerinde yaşadığımız bu toprakların vatan yapılması hiç de kolay olmamıştır/olmadı. Özellikle Oğuz/Türkmenler, uzun ve badireli yollardan geçerek Anadolu'ya ulaştılar; burada kalıcı olabilmek için de Rum, Ermeni, Gürcü, Moğol ve Haçlılara karşı büyük mücadeleler verdiler (Kaya, 2014, s. 212). Yüzyıllar boyunca süren bu gayretler sonucu Anadolu, Urfalı Mateous'un ifade ettiği gibi “ rüzgâr gibi uçan atlar üstünde uzun saçlı, yaylı ve mızraklı...” (Urfalı Mateous, 2000, s. 48) Türkler tarafından Türk yurdu haline getirildi. Diğer bir ifadeyle Küçük Asya'nın fethi uzun süren aşamalardan sonra tamamlanmıştır. Köymen'e göre bu aşamalar kronolojik olarak üçe ayrılmaktadır; Küçük Asya'ya ilk girişlerden oluşan Türkmen akınları birinci safha, Büyük Selçuklu ordusunun yaptığı planlı fetihler ikinci safha, Küçük Asya'da kurulan ilk beyliklerin fetih çalışmaları da üçüncü safhadır (Köymen, 1961, s. 89-91). Burada Küçük Asya'nın Türkleşmesinde Sümer, Asur, Hitit, Etrüsk, İskit, Sabar, Hun, Kuman, Kıpçak ve Uzlari bir kenara bırakıp konuyu okurun zihninde de somutlaştırmak için yalnızca XI. yüzyıl

³ Katliamlara bir örnek için bkz: Örenç, A. F. (2011) Yunanistan'ın Bağımsızlık Sürecinde Yok Edilen Mora Türkleri. *Uluslararası suçlar ve Tarih*. S. 11. s. 5-32.; S. R. Sonyel. (1998). Yunan Ayaklanması Günlerinde Mora'daki Türkler Nasıl Yok Edildiler. *Belleten*, C. 62., S. 233, s. 107-120. Bkz. Tripoliçe Katliamı (1821).

⁴ Erime, katı haldeki bir maddenin ısı alarak sıvı hale geçmesidir. Metaller ve buz ısıtıldığında erir. Çözünme ise tuz ve şeker gibi maddelerin bir çözücü (su, asit vb.) içinde homojen bir şekilde dağılarak çözelti oluşturmalarıdır.

ve sonrası gerçekleşen önemli birkaç olayın yılını vermek yeterli olacaktır. Bunlar; Çağrı ve Tuğrul beylerin Anadolu Seferlerinin başlaması 1016, Pasinler Savaşı (1048), Malazgirt Zaferi (1071) ve Anadolu'da Selçuklu hâkimiyeti, Miryokefalon Savaşı ve Anadolu'dan Türklerin atılamayacağını Bizans tarafından kabulü (1176), Anadolu üzerinden yapılan I. Haçlı Seferi (1096), II. Haçlı Seferi (1147), III. Haçlı Seferi (1189), IV. Haçlı Seferi (1202).⁵ Köseadağ Savaşı ve Moğol işgali (1243), Moğol istilasının sona ermesi (1335), Ankara Savaşı ve bozgunu, Beylikler dönemi (1402-1408), İstanbul'un Fethi ve Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans İmparatorluğu)'nun yıkılışı (1453), Trabzon'un fethi ve Pontus Rum Devletinin yıkılışı (1461), Safevilerle yapılan ve zaferle sonuçlanan Çaldıran Savaşı (1514) ve Turnadağ Savaşı ile Yavuz Sultan Selim'in bağımsız son Türkmen beyliği olan Dulkadirli Beyliği'ne son vermesiyle Küçük Asya'da Türk siyasi birliğinin sağlanması (1515). Görüldüğü üzere Türkiye'nin kesin bir biçimde ve tek parça halinde Türk yurdu olması 500 yıllık bir sürede gerçekleşmiş ve çok zor olmuştur. Bu sürede genç yaşlı, kadın erkek milyonlarca Türk, Küçük Asya'yı vatan yapmak ve gelecek nesiller için böyle kalmasını sağlamak adına savaşlarda, istilalarda, katliamlarda yaşamını kaybetmiştir. Sözün özü, dile getirilen süre ve tüm yaşananlar; öncesinde sürgünde ve sonrasında ise bir sakin olarak Bodrum'un Turkuaz renkli sularında gün batımını seyrederken kolay görülebilir ancak gerçek, bunun tam tersidir.

Roma İmparatoru Augustos zamanında yapılan nüfus sayımına ve buna göre Anadolu'da on altı milyon Romalının yaşadığı, sonradan gelen Türklerin ancak bir iki milyon olduğu yönündeki açıklamaya gelince; bu da yine tarih ve coğrafya bilmeden yapılan bir açıklamadır. Sayımın nasıl yapıldığı ve sonuçlarının şüpheli olduğu tartışmalarının uzağında, öncelikle gelen Türk nüfusunun ne kadar olduğuna karar verilmelidir. Zira verilen Türk sayısı arasında %100 farklılık vardır. Sonuç da muhtemeldir ki Türklerin bir milyon kabul edilmesiyle farklı; iki milyon kabul edilmesiyle de farklı olacaktır. Dile getirilen sayılarla Bizans nüfusu yanında, fetih sonrası gelenlerin azlığı belirtilmek istenmişse durum iyice saçma bir boyut kazanacaktır. Şöyle ki eğer gelen Türkler gerçekten bir iki milyon (?) ise ve eğer bu kadar azken Bizans'a kolaylıkla galip gelmiş ve on altı milyon Romalı nüfusu zaman içinde dönüştürüp iddia edildiği üzere Türkleştirmiş ise Türkler doğaüstü yeteneklere sahip olmalıydılar. Böyle olmadığına göre bu açıklamanın bilimsel bir değeri yoktur. Bilimsel olmadığını, dönemin Küçük Asya'sındaki sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapıya kısaca bakmak da ortaya koyacaktır.

⁵ Haçlı Seferleri için bkz., Tyerman, C. (2024), Haçlıların Dünyası (Çev. D.M. Demir). Kronik Kitap; Richard, J. (2022). Haçlı Seferleri Tarihi, (Çev. Ö. Özdemir). Selenge Yayınları.; ---. (2012). Dünya Savaş Tarihi, Haçlı Seferleri. Cilt V. TİMAŞ Yayınları; <https://belleten.gov.tr/tam-metin/2028/tur>

Türk fütihat hareketinin Anadolu'yu vatan tutmaya yöneldiği sırada Anadolu, nüfusunu kaybetmiş ve harabeye dönmüş bir coğrafya durumundadır. Günümüzde dahi o devirden pek çok harabe şehirlerin kalıntıları mevcuttur. Bunda bilhassa VI. yüzyıl ve XI. yüzyıllar arasında tam beş yüz yıl süren Sasani-Bizans mücadeleleri etkili olmuştur. Bu çatışma Anadolu'nun nüfusunun azalmasına sebep olmuş, aynı zamanda köy ve kasaba hayatını da yok etmiştir. Çünkü köy ve kasabalar devamlı surette Anadolu'ya giren Sasani orduları tarafından yağma ve tahrip edildiği için her şeyden önce hayat emniyetinin bulunmadığı yerler haline gelmişti. Zira karşı koyan öldürülüyor, kaçabilen kalelere ve mahfuz yerlere sığınıyor, geri kalan da esir olarak alınıp götürülüyordu. Daha sonra Sasani İmparatorluğu'na son veren İslâm ordularının, Emeviler ve Abbasiler devrelerinde cihat gayesiyle Anadolu'ya girdiklerini görmekteyiz. Dolayısıyla bundan böyle Anadolu, İslâm ordularının gaza sahası haline girecektir. Bizans İmparatorluğu ile İslâm Devleti arasındaki hudut Toros Dağları idi. Toroslar boyunca teşekkül eden "İslâm Sugur Teşkilatı," bir uç beyliği gibi çalışıyordu. Her bahar İslâm memleketlerinden akıp gelen mücahitler, askeri harekâtın ağırlık merkezi Tarsus ve Malatya olmak üzere, Bizans üzerine tertip edilen seferlere iştirak ediyorlardı. Hatta İslâm orduları, zaman zaman İstanbul'u bile kuşatarak Bizanslılara korkulu günler yaşatmaktaydılar. Bu seferler ve akınlar anında surlarla çevrili şehirler kendilerini kısmen koruyabilmişlerse de köy ve kasabaların boşalması, Anadolu'yu ıssız ve terk edilmiş ülke haline getirmişti. Türk fütihatının arifesinde, Anadolu'da ancak şehirlerde yaşayabilmekte olan mahdud miktardaki nüfusun etnik durumunu verecek olursak, Anadolu'nun doğusunda Ermeniler, batısında ise Rumlar oturmaktaydılar (...). Şimdi bu durum muvacehesinde fetihten sonraki Anadolu'da Türkler ve azınlıkların miktarını tespit etmeye çalışalım: Memleketimizde 20-25 sene öncesine gelinceye kadar şehir nüfusunun umum nüfus nispeti % 20'yi geçmediği bilinen bir hakikattir. Bu ölçüyü fetihten sonraki Anadolu'ya tatbik edecek olursak yaklaşık bir neticeye varabiliriz. Ancak şehir ahalisi durumunda görülen Ermeni ve Rumlar, en fazla bir tahmin ile şehir nüfusunun %50'sini teşkil etmekteydi. Köy ve kasaba nüfusunun % 100'e yakınının zaten Türklerden meydana geldiğini söylemiştik. Bu açık değerlendirme sonunda Anadolu nüfusunun % 90'ının Türklerden, geri kalan % 10'unun ise azınlık durumundaki Ermeni ve Rumlardan müteşekkil olduğunu buluruz. (Kafalı, 1996, s. 15).

Çalışmadaki tutarsızlıklar arasında Türk devletinin ve Türklerin Küçük Asya'nın kadim geçmişini sahiplenmediklerinin, kültürel etkileşimi reddettiklerinin iması yapılmakta ve Türkçeye geçmiş birkaç Yunanca kelime, hizbin öncülerinden yapılan nakille örnek olarak verilmektedir. Oysa Türk devlet anlayışında ve özellikle imparatorluk yapılarında, üzerinde kuruldukları ya da fethettikleri kadim devletlerin mirasını devralma, onların devamı imiş gibi hüküm sürme anlayışı benimsenmiştir. Bunun temel nedeni

Türk devlet anlayışının yıkma değil yapma, tahrip etme değil tamir etme evrensel ilkesine sahip olmasıdır. Ayrıca evlilikler yoluyla kurulan akrabalık bağları da devlet yönetimine mirasçı olmada önemli bir uygulamadır. Örneğin 1324 ile 1362 yılları arasında saltanat süren Orhan Gazi döneminde Bizans, iki imparator tarafından yönetilmekteydi. Bunlardan Kantakuzen Trakya'ya, V. Ioannis Paleolog ise İstanbul'a ve Bizans'ın doğu topraklarına hükmetmekte, zaman zaman aralarında taht kavgası yaşanmaktaydı. Diğer taraftan bu iki imparator birbirlerine üstünlük kurmak için dış ittifak arayışları içerisine giriyorlardı. Bu esnada Mora ve Teselya (Tesalya)'da hâkimiyetini iyice kuvvetlendirerek İstanbul tahtına göz koyan Kantakuzen, Orhan Bey'in yardımını talep etmişti. Bir ittifak kurmak için de kızı Theodora'yı Orhan Bey ile evlendirdi. Hemen sonrasında Orhan Bey, Kantakuzen'e 1347'de destek vererek kendisinin V. Ioannis Paleolog ile birlikte İstanbul'da ortak imparator ilan edilmesini sağladı (İnalçık, 2010, s. 107-108). Böylece Osmanlılar Bizans tahtının da meşru mirasçısı durumuna gelmiştir. Diğer yandan Türkler, fethettikleri yerlerin halkına, hukuki olarak *istimalet* kavramıyla ifade edilen bir uygulamayla *eman* (himaye edilme) veriyor, böylece halk yerlerinde bırakılarak güven sağlanıyor, ekonomik, sosyal ve belirli alanlarda ortak kültürel uygulamaların hayata geçirilmesiyle onların yeni yöneticilerine tabi olabilmesi kolaylaştırılıyordu. İstanbul'un fethi sonrasında da olan budur. Fatih Sultan Mehmet Han da diğer unvanlarının yanında Roma İmparatorluğu'nun devamı olan Bizans İmparatorluğu'nun varisi olduğunu kanıtlayan *Kayser-i Rum* (Roma'nın Sezar'ı) unvanı kullanmıştır. Sonraki Osmanlı sultanları XVI. yüzyıla kadar kayser unvanını kullanmaya devam etmişlerdir (Demirkent, 2022, s. 94-96). Fatih'in kendisini *Kayser-i Rum* olarak görmesinin yanında Avrupalıların Haçlı Seferleri sırasında karşılaştıkları Türklere, kendilerinin de kabul edebilecekleri bir kök aradıklarını ve sonunda onları Troya Kralı Priamos'un oğlu Turkos'a bağladıklarını, Turkos'la birlikte Kafkasya'ya kaçan Troyalıları Türklerin ataları saydıklarına Kritovulos Tarihi'nde söz edilmektedir. Aynı eserde Fatih'in, Troya'nın intikamını alan Roma İmparatorluğu'nun doğuda Konstantinopolis'i başkent yaptıktan sonra Yunanlaştığını, şimdi ise intikam alma sırası, Asya'nın derinliklerine sığınmış Troyalıların torunları olan Türklerdedir biçiminde bir ifadesinden de söz edilmektedir. Yine İstanbul'un fethinden sonra Fatih'in Troya'yı ziyaret ederken "Geçen bunca yıldan sonra, bu kentle insanların intikamını almayı Allah bana nasip etti. Düşmanlarına boyun eğdirdim, şehirlerini fethettim ve ülkelerini Mysialıların yağmasına çevirdim. Şehri kuşatanlar Hellen, Makedon, Teselyalı ve Peloponezliydi. Onların soyundan gelenleri bunca yıldan sonra, o dönemde ve daha sonraki yıllarda bu Asyalılara küstahça davrandıkları için cezalandırdım" dediği bildirilmektedir (Kritovulos, 2012, s. 538-539). Fatih'ten yüzyıllar sonra değişen bir şey yoktur. Eyüboğlu da Dumlupınar'ı ziyareti sırasında, Dumlupınar Savaşı'nda bulunmuş emekli bir albayın kendilerine hatıralarını anlatırken Mustafa

Kemal Paşa'nın ağzından, "O günlerde 'Dumlupınar'da biz, Yunanlılardan Troyalıların öcünü aldık!" sözünü duyduğunu aktarmaktadır (Eyüboğlu, 1967, s. 187). Daha önce açıklanan ve Bizans'ta bir tema adı olan Anatolikon'un Osmanlı döneminde Anadolu Beylerbeyliği olarak sürdürülmesi ise bunun bir başka örneğidir. Konu hakkında binlerce örnek verilebilir. Durum, o zaman böyle iken günümüzde de farklı değildir ve Türkiye'nin neolitikten bu yana geçmişi ve geleceği, yeraltı ve yer üstünün mirasçısı, üzerinde yaşayan Türk ulusudur. Bu anlamda yüzlerce yıl Türk yönetimi altında kalan farklı etnik yapılar, öğrettikleriniz ve onlardan öğrendiklerinizle birlikte bazı kültürel benzerliklerin olması da olağandır. Diğer yandan kültürel temasla Türkçeye; Farsça, Arapça, Fransızca, İngilizce ve daha farklı dillerden yüzlerce kelime girmiştir ve girmeye devam etmektedir. Bu durum Yunancayı ve birkaç Yunanca kelimeyi ayrıcalıklı kılmaz.

Yazan tarafından bir doktora tezi olarak çalışılan, ardından tezin yazarı ve danışmanı tarafından makale halinde yayımlanan, sonrasında genişletilerek, "dergiye gönderilen yazılar başka yerde yayımlanmamış olmalı" ilkesine rağmen (Ege Coğrafya Dergisi) tekraren dört yazarlı bir makaleye dönüştürülen ve tutarsızlıklarla dolu ilgili çalışmanın temel amacı, daha önce değinildiği üzere ülkedeki etnik kökenli uyuşmazlıklara güya çözüm bulmaktır. Bunun da Mavi Anadoluculukla sağlanabileceği görüşüdür (Yazan, vd., 2024, s. 169, 170). Mavi Anadoluculuk; 6-7 bin yıldır Küçük Asya üzerinde kurulmuş medeniyetlerin halk ve kültürlerinin temerküz ederek bir yekûn oluşturduğu ve bir Anadolu halkı yarattığı ütopyasına dayalıdır. Bu ütopyada Anadolu halkı köksüz, kökensiz, kimliksizdir ve Anadolu'ya hasır. Oysa bu ütöpik yaklaşım insan fitratına bütünüyle aykırıdır. Durum Kafalı için de böyledir. Kafalı'ya göre; Türklerin Anadolu'ya girdikleri tarihten Millî Mücadele'nin sonuna kadar, Türklerin yanında ayrı mahalleler halinde yaşayagelen Ermeni ve Rum unsurlar; din, soy, kültür ve tarih bakımından Türklerden farklı oldukları için 900 yıllık beraberlik devresinde Türklerle karışmamışlar ve müsamahalı bir idare altında millî ve dinî bünyelerini muhafaza etmişlerdir. Tarihi kayıtlarda da Türklerin Ermeni ve Rumlarla karışmalarına dair herhangi bir kayıt yoktur. Nadiren *ihtida* (*İslamiyet'e girme*) hadiseleri olsa bile bunlar ferdi misaller olmaktan ileri gitmemiştir. Bu da ancak denizin yanında damla misali olmaktan ileri gidemeyeceğine göre, Anadolu'nun eski ahalisinin Türklerle karışması, yeni bir millet haline gelmesi veya bu eski kavimlerin milliyetlerini değiştirerek toplu halde Türkleşmeleri asla varit olmamıştır (Kafalı, 1996, s. 17).

Son söz olarak Mavi Anadoluculuk, ortaya çıktığı 40'lı yıllarda ve sonrasında kayda değer bir görüş olarak hiçbir zaman geniş kitlelerce kabul görmemiştir. Destekçileri de akımın diğer iki hizbine oranla iki elin parmağını geçememiştir. Bununla birlikte ortamın uygunluğu gözetilerek

zaman zaman legal ve illegal yapılar tarafından servise sunulmuştur. Oysa çalışmada çözüm olarak önerilen Mavi Anadoluculuk dışında müelliflerin dahi farkında olmadıkları, son derece gerçekçi ve kolaylıkla uygulanabilir bir yaklaşım daha vardır ki o da daha önce kısaca değinilen Amin Maalouf'un "Lübnanlı bir Fransız'ım" sözünde saklıdır. Türkiye'de yaşayan ve kendini çeşitli nedenlerle farklı görenlerden beklenen, Amin Maalouf'un Fransız olduğu kadar Türk olabilmeleridir. Mezkûr çalışma, birer turizm kavramına dönüşmüş bulunan Mavi Tur, Mavi Yolculuk bölümüyle sonlanmaktadır.

I. Coğrafya Kongresi, Türkiye'nin Coğrafi Bölgelere Ayrılması

Ülkemizin coğrafi bölgelere ayrılma süreci, I. Coğrafya Kongresi tutanaklarına göre özetle aşağıdaki seyri izlemiştir:

"Bölgelerin ayrılması meselesi, coğrafya kongresinin ele aldığı ve iyi bir neticeye bağlamak istediği esaslı işlerden biri olmuştur. Bugüne kadar tedris sahasına çıkmış olan coğrafya kitaplarındaki coğrafi taksimat, sayı, saha ve isim bakımından birbirinden çok farklı idi. Mezkûr taksimatı ilmi esaslara istinat ettirmek hususunda müellifler tarafından sarf edilmiş olan gayretler ne kadar fazla olursa olsun, muhtelif kanaatler arasında büyük ayrılıklar bulunması millî coğrafya tedrisatında tam bir anarşiye meydan vermiş bulunuyordu; kaldı ki, pek yakın zamanlara kadar, memleketi idarî taksimata, nehir havzalarına ve hatta meridyenler boyunca alınmış hemen hemen düz çizgilerle bir takım kompartımanlara ayırmak gibi çok gayri ilmî yollardan giden kitaplar bile tedrisat sahasına çıkmıştır. ...Avrupalılar tarafından yazılmış coğrafya kitaplarından çoğunda memleketimizin ya nehir havzalarına ve deniz mailelerine, yahut -zaman ve yer bakımından katıyetle tespiti daima mümkün olmayan- eski tarihî bölgelere göre taksim edilmiş olduğu görülür. Umumiyetle ecnebi kaynaklara dayanılarak meydana getirilmiş bulunan yerli eserlerde ise, memleketin coğrafi bir realite olan vahdeti ihmal edilerek, birbirinden ayrı memleketler şeklinde (Rumeli), (Anadolu), (Cezireiulya) gibi büyük kısımlar ayrıldıktan sonra bunlar dâhilindeki vilâyetler ayrı ayrı mütalaa edilirdi" (I. Coğrafya Kongresi, 1941, s. 76).

"...Türkiye coğrafyası komisyonunda uzun müzakereler yapılarak evvelâ coğrafi bölgelerin ne gibi esaslara göre tespit olunması lâzım geleceği hakkında umumî mahiyette fikir teati edilmiş bu müzakereler neticesinde, ilk ve orta tedrisat sahasında kullanılabilecek yedi coğrafi mıntika (bölge) tespit olunmuştur (...). Hazırlanan coğrafi bölgeleri kongreye arz eden komisyon bölge hudutları ve isimleri üzerinde son söz söylenmiş olmadığını, fakat şimdiden elde edilen neticenin, bugünkü bilgi derecesine göre varılmış bir merhale olarak telâkki edilebileceğini ve bu taksimatın coğrafya tedrisatında bugüne kadar devam etmiş olan karışıklığın önüne geçmek gibi pratik bir fayda getirmekte olduğunu da kabul ediyordu (...)" (I. Coğrafya Kongresi, 1941, s. 77).

“...Memleketimizde coğrafi bölgeler tespit etmek işini üzerine almış olan Türkiye coğrafyası komisyonu, umumî içtimalarında bu bölgeleri tayin için göz önünde tutulması gerekli görülen esaslar üzerinde uzun münakaşalar ve fikir teatisinde bulunduktan sonra bölge hudutlarını büyük mikyaslı bir harita üzerinde çizmek ve bölgelere isim vermek üzere kendi aralarında dört kişilik bir komite seçmiştir. İbrahim Hakkı Akyol, Besim Darkot, Herbert Louis ve Hamit Sadi Selen'den mürekkep olan bu komite, Türkiye’de ayrılan yedi coğrafi mıntıkanın sahasını harita üzerinde tespit etmiş ve bunlara isimler vermiş, sonra bu mıntıkaları birtakım tâli kısımlara ayırmıştır (...). Şunu söylemeye hacet yoktur ki, daha vazih hudutlarla tahdit edilmiş ve daha muvafık bir şekilde isimlendirilmiş, daha küçük sahali bölgeler tefriki hususunda öteden beri uğraşmakta bulunan ilim adamlarının mesaisi son hedefine varmış sayılmaz. Bugün kongreye sunulan eserin gerek Türkiye’ye ait yerli ve ecnebi coğrafya kitaplarında, gerekse okullarımızın coğrafya tedrisatında görülen karışıklıkları ortadan kaldıracak, bu sahada insicam ve ahenk temin edecek pratik bir netice gibi telâkki edilmesi mümkündür”(I. Coğrafya Kongresi, 1941, s. 80).

“...Umumî şekli bakımından, kütleî olan memleketimizin üç yüzünü denize dayanmış, diğer birisi ile Asya kıtasına birleşmiş ve bir ucunda da Avrupa kıtasına temel atmış dört köşeli bir yapı meydana getirdiği görülür (...). “Coğrafi mıntıkların adlandırılması işinde, memleketin denizlere doğru açılan cepheleri üzerinde yer alan mıntıklar, komşu olan denize nispet edilmişler, iç kısımlar ise memleketimizin bütünlüğünü meydana getiren Anadolu’nun muhtelif cihetlerine göre isim almışlardır (...). Komisyonumuz tarafından tespit edilen coğrafi bölgeler bunlardır (kongre tarafından kabul olunan bölgelerin sahaları, hudutları ve adları Profesör Louis’in taksimatına tamamıyla uymuyorsa da ana çizgiler arasında büyük farklar yoktur). Bu bölgelerin saha, hudut ve isim bakımından kat’î şekillerini aldıkları iddia edilemezse de, bugünkü coğrafya tedrisatımızın mühim bir ihtiyacına tekabül ettiklerini zannetmekteyiz.” (I. Coğrafya Kongresi, 1941, s. 82).

I. Coğrafya Kongresi’ndeki Türkiye Coğrafyası Komisyonu, Başkanı ve Üyeleri

Başlık altında; komisyonda yer alan Başkan Herbert Louis’e biyografisiyle birlikte daha geniş bir bakış açısıyla bakılmaya çalışılmış ve Türk üyeler İbrahim Hakkı Akyol, Mehmet Besim Darkot, Hâmit Sadi Selen’in kısa biyografileri verilmiştir. Böylece Türkiye’nin bölgelere ayırımında neden daha çok Louis’in isteklerinin gerçekleştiği kanaati, tutanaklara atfen kendiliğinden anlaşılabilir. Adı geçen Türk bilim insanlarının ülkenin geleceğiyle ilgili kaygılarının olup olmaması bir yana, en azından oluşturulmuş olanı muhafazada neden yetersiz kaldıkları da böylece ortaya çıkacaktır.

Prof. Dr. Herbert Louis

Herbert Louis, 12 Mart 1900'de Almanya'nın başkenti Berlin'de dünyaya gelmiştir. Berlin Üniversitesi Fen Fakültesi'nde coğrafya, jeoloji ve fizik öğrenimi görmüş, mezuniyetinden sonra aynı üniversitede 1925 yılında doktora (1925), 1930 yılında da habilitasyon⁶ yapmıştır. 12 Ağustos 1935'te Berlin Üniversitesi'nde coğrafya profesörlüğüne atanmıştır. 1935 yılı Kasım ayında, Maarif Vekâleti (Milli Eğitim Bakanlığı)'nin davetiyle Ankara'ya gelmiş ve yeni açılan Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde coğrafya profesörü olarak görevlendirilmiştir. 8 yıl boyunca aynı fakültede öğretim ve araştırma faaliyetinde bulunan Prof. Dr. Herbert Louis, 1943 yılında Almanya'da Cologne (Kolonya/Köln) Üniversitesi Coğrafya Ordinaryüslüğüne tayin edilerek ülkemizden ayrılmıştır. 10 yıl bu görevi yürüttükten sonra 1952 yılında Münih Üniversitesi coğrafya ordinaryüslüğüne geçmiş (-, 1966, s. VII-VIII) ve çalışmalarını burada yürütmüştür. Zaman zaman Türkiye'ye ziyaretlerde bulunan ve gezi faaliyetleri yürüten Louis, 1985 yılında yaşamını kaybetmiştir.

Louis, tüm bilimlerde olduğu gibi coğrafya biliminde de XVI. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar çok büyük katkılar sunan; öncesinde Prusya Krallığı (1701-1818) sonrasında ise Bismark önderliğinde Almanya birliğinin sağlanmasıyla (1818-) da ekolleşen bir bilimsel yapı ve üretimin temsilcisiydi. Dile getirilen zaman aralığında Modern Coğrafyanın temellerini atan, gelişimini sağlayan ve Alman ekolünü oluşturan bu coğrafyacılar arasında bazıları; Martin Waldseemüller (1470-1522)'den başlayarak Coğrafyanın genel prensiplerini ortaya koyan ve sistematize eden *Geographia Generalis*'in yazarı Bernhardus Varenius (Bernhard Varen, 1622-1650), Immanuel Kant (1724-1804), Alexander von Humboldt (1769-1859), Carl Ritter, (1779-1859), Karl Gottlieb Mauch (1837-1875), Heinrich Kiepert (1818-1899), Wladimir Köppen (1846-1940) ve Ewald Banse (1883-1953)'dir.

Herbert Louis'in Alman Coğrafya Ekolü'nün son dönem temsilcisi olarak bu coğrafyacıları bildiği, onlardan etkilendiği ve çok iyi eğitim aldığı bilinen bir durumdur. Ancak konu Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrımına ve bu ayrımın bölge sınırlarının belirlenmesine geldiğinde ise Louis'in 1935 yılında ülkemize davet edildiğinde henüz bir coğrafya kongresi ve ülkenin coğrafi bölgelere bölünmesi resmi olarak gündemde değildir. Aynı zamanda Louis'in; vatandaşları Carl Ritter, Evald Banse ve Ulrich Frey'de olduğu gibi konu hakkında bilinen bir hazırlığı ya da çalışması da yoktur. O halde ülkenin yedi coğrafi bölgeye ayrılmasına; Anadolu bölge adlarına ve

⁶ Avrupa ve diğer eğitim sistemlerinde doktora derecesini aldıktan sonra profesör veya öğretim görevlisi olarak nitelendirilme eylemi veya süreci ya da bu yeterlilik için yazılan tez veya kitaptır. Ya da habilitasyon, bazı Avrupa ve Asya ülkelerinde en yüksek seviyeli akademik sınavdır. Habilitasyon bir ilim dalında, doktora derecesinden sonra, bir kez daha bilimsel bir eser verilerek kazanılır.

sınırlarına, Başkan Louis ve diğer komite üyeleri nasıl karar vermiştir? Bu karar tesadüfen mi alınmıştır? Komisyon üyelerinin kariyerleri düşünüldüğünde tesadüfen olması olanaksızdır. Bu sayıda karar kılınmasında ya Antik ve Orta Çağda ökümenin yedi iklime ayrılması; ya Kuran'ın sekiz suresi ve dokuz ayetinde göklerin ve yerin yedi kat olarak yaratıldığının bildirilmesi⁷ ve bununla Türkçedeki “yedi iklim (memleket), dört bucak” deyiminin varlığı etkili olmuştur? Ya da Sevr Antlaşması sonrasında yedi parçaya bölünen Türkiye haritasına bir atıf yapılmaktadır.⁸ Burada hangisi sorusu ister istemez akla takılmaktadır ve okur tarafından yanıtlanmalıdır. Anlaşılan odur ki komisyon üyeleri ile başkan; konu hakkında yapılmış önceki çalışmaları incelemiş, bilgi sahibi olmuş, burada Anadolu adında sanki bir uzlaşma oluşmuş, yedi rakamı üzerinde ise durulmamıştır (!). Ancak durum Türk komisyon üyeleri için böyle iken (?) Başkan Louis'in bunların yanında sıkı sıkıya bağlı olduğu Hristiyanlık inancı, bununla şekillenen Sakson (Germen) kültürü ile Batı'nın Türkler ve Türkiye hakkındaki genel kanaatinin etkisinde olduğu, burada John Bartholomew'in ve özellikle Osmanlı aleyhine zararlı faaliyetleri tespit edilmiş Heinrich Kiepert'in haritalarına başvurduğu anlaşılmaktadır (Tanrıkulu, 2014, s. 196). Zira Bartholomew'in Eski Ahit (İncil)'e göre ülkeler bölümünde ve Kiepert'in "Landeskunde der Türkei" adlı eserin büyük coğrafya bölgeleri başlıklı haritalarındaki sınırlara bakıldığında da bu durum açıkça görülmektedir (Şekil 4, 5, 6).

⁷ Bkz. Kur'an; Bakara, 29; İsra, 44; Mü'minin, 17-86; Fussilet, 12; Talak, 12; Mülk, 3; Nuh 15; Nebe 12. ayetler.

⁸ Sevr'e göre Doğu Trakya ve Ege'de Yunan, Boğazlar ve mücavir alanında Boğazlar Komisyonu, kabaca Muğla, Mersin Konya, Akşehir arası İtalyan, Mersin ve kabaca tüm Güneydoğu Fransız, doğuda Siirt, Mardin arası İngiliz işgalindedir. Erzurum, Artvin, Muş, Van ve kuzeyde Trabzon'a kadar uzanan kesim Ermenilere verilecek alanlardır. Türklere ise Ankara merkezli iç kesimler ile Orta ve Batı Karadeniz'in bir kısmı bırakılmıştır.

Şekil 4, 5, 6.

Heinrich Kiepert'in *Asia Citerior* ve J. Bartholomew'in *Eski Ahit'e göre ülkeler* (1890) haritaları ile Doğu Anadolu Bölgesi sınırları (URL-8)

Sözer'e göre sınırlar; Louis'in Kuzeydoğu Anadolu olarak belirlediği Doğu Karadeniz Bölümü ile İç-Doğu Anadolu olarak belirlediği Doğu Anadolu Bölgesi sınırları ile aşağı yukarı örtüşmektedir (Sözer, 1993, s. 5). Bu bölge sınırları, Pontus ve bir ulus adı olmaktan ziyade mekanın adı olan Grand Armenia sınırlarına da uymaktadır. Her üçünde de Fırat Nehri'nin bir kolu olan Karasu'nun Fırat'la birleşme noktası ve sonrasında Fırat nehrinin güneydoğu istikametindeki vadisi doğal sınırdır. Dile getirilen uyumun tesadüf eseri olması ise kabule şayan görülmemektedir ve verilmek istenilen mesajı yöneliktir (Şekil 4, 5, 6).

Komisyonunda Bulunan Türk Üyeler

İbrahim Hakkı Akyol (1888-1950), meşrutiyetin ilk yılında Maarif Nezareti tarafından Avrupa'ya öğrenci göndermek için açılan sınavı kazanarak İsviçre'ye gönderilmiş ve Lozan Üniversitesi'nde üç yıl fiziki ve doğa bilimleri lisansını yaptıktan sonra yurda dönerek muhtelif liselerde Ulüm-u Tabiiye muallimliği yapmıştır. Akyol 1916 yılında Ziraat ve Maarif Nezareti (Tarım ve Maden Bakanlığı) tarafından Almanya'ya gönderilen öğrenci grubu içinde yer almış ve Berlin'de Technische Hochschule'de maden mühendisliği eğitimi almıştır. Ardından yurda dönerek Darülfünun tarafından açılan sınavı kazanmış ve doğa bilimleri yoluyla fiziki coğrafya kürsüsünde akademik kariyerine başlamıştır. Yurtdışı eğitimi Alman ekolüyle biçimlenen bir akademisyendir.

Mehmet Besim Darkot (1903-1990), 1928 yılında Darülfünun Edebiyat Fakültesi'nin Coğrafya Bölümünü bitirmiştir. Bu eğitimin ardından 1928 yılında lise ve üniversite mezunları için açılan sınava girip başarılı olarak Fransa'ya gönderilmiş ve Strasburg Üniversitesi'nde coğrafya ve son çağ tarihi alanlarında öğretim görmüştür. Ardından yurda dönmüş ve Darülfünun'da önce müderris muavini vekili, doktora (1933) çalışmasından sonra da Tabii Coğrafya müderris muavini olarak atanmıştır. Darülfünun'un kapatılarak İstanbul Üniversitesinin kurulmasına müteakip Darkot, Türkiye ve Ülkeler Coğrafyası kürsüsünün başına getirilmiş ve emekli olana kadar burada çalışmalarını sürdürmüştür. Yurt dışı eğitimi Fransız ekolüyle biçimlenen bir bilim insanıdır.

Hâmit Sadi Selen 1308 (1892)'de İstanbul'da doğdu. 1914'te İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesini bitirdi. 1916'da yeni kurulan Coğrafya Enstitüsü'ne asistan olarak girdi. Dört yıl asistanlık yaptıktan sonra 1920'de Viyana'ya gitti ve 1923'e kadar Viyana Üniversitesi Coğrafya şubesinde öğrenimine devam etti. Burada "Tarihî Belgelere Göre Anadolu'da Türklük" adı altında bir doktora tezi hazırlayarak doktora sınavında başarılı oldu ve doktor unvanını aldı. Türkiye'ye döndükten sonra 1924- 1933 yılları arasında İstanbul Darülfünun'da, Yüksek Ticaret Mektebinde, Galatasaray ve Darüşşafaka liselerinde coğrafya öğretmenliği yaptı. 1934 yılında Ankara'ya geldi. Burada, önce Gazi Eğitim Enstitüsünde, 1937 yılından itibaren de Siyasal Bilgiler Okulu'nda coğrafya öğretmenliği yapmaya başladı. Daha sonraları Siyasal Bilgiler Okulu fakülte olunca, kurulan "İskân ve Şehircilik Enstitüsünün on yıldan fazla müdürlüğünü yaptı. Müdürlüğü sırasında bölge planlaması konusunda araştırmalarda bulundu. 1962 yılında aynı fakülteden emekliye ayrıldı ve 1968 yılında yaşamını kaybetti (-1969, s. 91-95). Aynı zamanda uzun yıllar Türk Tarih Kurumu üyeliği de yapan Selen'in coğrafya öğretimi Alman-Avusturya ekolüne göre biçimlenmiştir.

Görüldüğü üzere komite üyesi Türk coğrafyacılar; ikisi Alman biri de Fransız ekolüyle yetişmiş coğrafyacılar oluyordu. Adı geçen

coğrafyacılar; Alman Coğrafyacı ve Komisyon Başkanı Herbert Louis'in konu hakkında kongrede ileri sürdüğü görüşlerini sorgulayabilmeleri, daha doğru bir anlatımla sözünün üstüne söz söyleyebilmeleri, yapılmak istenilenin Türk kültürüne zararlarını öngörebilmeleri beklenirdi (Tanrıkulu, 2022, s. 267). Bu beklenti; Türkiye'yi Türk coğrafyacılar daha iyi bilemeyeceği kesin olan bir Alman coğrafyacının komisyon başkanlığına atanması ya da başkanlığın verilmesiyle ne yazık ki gerçekleşmemiştir. Burada aynı statüdeki unvanların, başkanlığı nezaketen birbirlerine tevdieleri görülen ve anlaşılabilir bir durumdur. Ancak teklif edilen görevin Türk olmaları hasebiyle bu işi daha iyi yapacak olanlara, muhtemel ısrar ve ya baskılara rağmen iadesi de nezaketen gerekliydi. Böylece bilimsel liyakat da gerçekleşmiş olurdu. Ancak Louis fırsatı geri çevirmemiş; liyakat ve nezaket bir kenara bırakılarak başkanlığı kabul etmiştir. Burada Eğer okur, Louis, Türkiye'yi Türk coğrafyacılar gerçekten daha iyi bilir tezini kabul ederse o zaman bizim, adı geçen Türk coğrafyacıların Louis'in sözünün üstüne söz söyleyebilecek birikime sahip olmadıkları tespitimiz de kabul edilmiş olacaktır. Diğer yandan her üç Türk coğrafyacının zikredilen beklentilerin uzağında kalmaları da her ne olursa olsun anlaşılır bir durum değildir. Zira Türk komisyon üyeleri; Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinin, I. Dünya Savaşı'nın, Türk ülkesinin Sevr Antlaşması ile İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmesinin, katliamların, bu devletlerin Türkiye üzerindeki emellerinin, Kurtuluş Savaşı'nın, nihayet Atatürk döneminin sosyal, ekonomik ve kültürel yapılanmasının yakın tanığıdır. Burada belirtilmesi gereken bir diğer husus da şayet I. Coğrafya Kongresi Atatürk'ün sağlığında yapılabilseydi, ülkenin dile getirilen yedi bölgesi coğrafi taksimatı, en azından mevcut adlandırmaları yüksek ihtimalle Atatürk tarafından kabul görmeyecekti. Zira "Türk dili Türk milleti için kutsal bir hazinedir" diyen Atatürk, kongreyi takip eder, yönlendirmelerde bulunur, bölge adlarında Anadolu adının hortlatılmasına izin vermez ve adların Türkçe olmasını emrederdi.

Fransa'da Durum

Türkiye'nin bölgelere ayrımı böyleyken başka ülkelerde benzer ayrımların yapılıp yapılmadığı, bu ayrımlar yapılırken antik dönem ya da farklı etnik yapıların yaşadığı alanların bölge ayrımlarında kullanılıp kullanılmadığı ve bunların ülke haritalarına yansıyor yansımada da sorgulanmalıdır. Bu sorgulama da özellikle Batılı ulus devletler üzerinden yapılmalıdır. Burada akla gelen ilk ülke, tüm dünyayı etkileyen ve imparatorlukların yıkılmasına yol açan milliyetçilik akımının kaynak ülkesi Fransa'dır (Şekil 7). Fransa aynı zamanda Türkiye'de Anadolu görüşün ortaya çıkmasına ve kuramsal alt yapısının oluşturulmasına da etki eden bir ülkedir. Özellikle Fransız Tarihçi Camille Jullian'ın söylediği; *Fransa toprağı bin yılda Fransız milletini yarattı* sözünün, Milliyetçi Anadoluçuluk akımının önde gelen isimlerinden olan Yahya Kemal Beyatlı (1884-1958) ve onun tarih felsefesi

üzerinde büyük etkileri olmuştur (Okay, 1992, s. 35-39). Fransa aynı zamanda II. Mahmut dönemiyle birlikte öğrenci gönderilen birkaç ülkeden biridir.

Fransa bölge haritalarında ülkenin antik dönem adı olan Galya'nın kullanılıp kullanılmadığı ya da hâkim unsur Fransızların dışındaki farklı etnik yapıların yaşadığı Norman, Bask, Bruton, Katalan, Alsaslı, Zenci, Berberi gibi ayrımların yapıp yapılmadığına, bu etnik yapıların ülke bütünlüğünü bozucu farklı taleplerinin olup olmadığına bakıldığında bunların hiçbirinin olmadığı görülür. Zira orası Fransa'dır, Frankların yurdudur ve Fransa Fransızlarındır. Fransa'da yaşayanlar da etnik kökenleri ne olursa olsun Fransa'da yaşadıklarını kabul ederler ve Amin Maalouf'un da "Lübnanlı bir Fransızım" ifadesinde olduğu gibi etnik kökenin yanında Fransız olduklarını da içtenlikle vurgularlar. Öte yandan Fransa üzerinde hedefi olan başka ülkeler en azından günümüzde yoktur ve ülkenin geleceğiyle ilgili ütöpik önerilere de kimse cesaret edemez. Zira Fransız halkı ve yasaları, Fransızlığın ve Fransız kültürünün her ne olursa olsun tartışılmasına asla izin vermez. Diğer yandan Fransa'da bölge adları, devlet ve yön adlarıyla yapılmıştır (Şekil 7).

Şekil 7

Fransa'nın farklı bölgelerini gösteren haritalar (Haritaların başlıkları sırasıyla; Güneydoğu Fransa, Doğu Fransa, Güneybatı Fransa ve Batı Fransa), (Anonim)

Türkiye'nin Coğrafi Bölgelere Ayrılmasıyla İlgili Bazı Tartışma ve Çalışmalar

Tutanaklardan da anlaşıldığı üzere Türkiye'nin coğrafi bölgeleri böylece tespit edilmiştir. Ancak sonraki dönemlerde bölge adlarının bütünüyle değiştirilmesinden ziyade bazı bölge adlarında mantık hatası yapıldığı ve bunların pedagojik sonuçlarının olduğu yönündeki sığ itirazlar ve buna bağlı yine sığ tartışmalar ortaya çıkmıştır. Bu tartışmalardan biri İç Anadolu adına yöneliktir. İtirazın dayanak noktası “eğer bir yerin adını nitelemek için *iç* sıfatı kullanılmışsa mantıksal olarak o yerin bir de *dış* kavramıyla nitelenen kesimlerinin olması gerekir. Bu nedenle biz bir bölgeye İç Anadolu demişsek Dış Anadolu neresidir sorusu sorulmalı ve yanıtlanmalıdır? Buna cevap verilemiyor ise adlandırma hatalıdır. Bu hata, bölge adı Orta Anadolu Bölgesi yapılarak ya da her ne kadar İç Anadolu ve Coğrafi Hudutları başlıklı bir makalesi (Louis, 2014, s. 51-70) olsa da Louis'in 1985 baskılı Landeskunde der Türkei eserinde önerdiği Merkezi Anadolu biçiminde düzeltilmelidir (Louis, 1985: 95-220). Zira orta kavramının kenarlarının olmasında bir beis yoktur.” biçimindedir. Bir diğer sığ tartışma da yine bölge adlarındaki mantıksal ve pedagojik tutarsızlıkları üzerinden yapılmıştır. Buna göre; “bazı bölge adlarında yön kullanılmışsa diğer bölge adlarında da yön kullanılmalıdır.” Zira Doğu Anadolu Bölgesi adından sonra bu bölgenin batısına Batı Anadolu Bölgesi demek yerine Ege Bölgesi adının verip ardından bu bölgenin bir bölümüne İç Batı Anadolu adını vermek mantıklı değildir. Louis'e göre de Ege Bölgesi, bağımsız bir coğrafi bölge olmaktan çok, Batı Anadolu diye adlandırdığı büyük bir birliğin alt-bölgesini veya bölümünü meydana getirir (Sözer, 1993: 5). Özey de 2001 yılında yayımladığı çalışmasının son bölümünde bölgenin adının Batı Anadolu olarak düzeltilmesine yönelik bir teklifte bulunmaktadır (Özey, 2001, s. 35). Eğer Ege adında ısrar edilecekse (?) bölüm adları “İç Ege ve Kıyı Ege olarak düzeltilmelidir.” Diğer yandan Ege, Akdeniz ve Karadeniz bölgeleri adlarıyla kastedilen nedir? Bu adlandırmalarla ilk akla gelen, bu denizlerle birlikte mücavir alanlarıdır ve denizlere komşu diğer ülkeleri de kapsar. Aynı biçimde Karadeniz Bölgesi'nin bölüm adları da benzer mantıksızlıklar içermektedir. Örneğin Doğu, Orta ve Batı Karadeniz bölüm adları ile Karadeniz'in tüm doğu, orta ve batı kesimi anlaşılır. Bu sorun Akdeniz Bölgesi'nde olduğu gibi kent adlarıyla tamamlanarak düzeltilmelidir. Başka bir hata Marmara Bölgesi adında mevcuttur. Şöyle ki; ülkemizde Marmara adıyla bilinen bir ada ve bu adadan adını alan bir deniz mevcuttur. Marmara Bölgesi adıyla ada kastedilmediğine göre bölgenin adı Marmara Denizi Bölgesi olmalıdır. Bu ad Marmara Denizi'ne mücavir alanları kapsayacağı için diğer iki deniz adıyla kurulan bölge adlarının içerdiği hataları da içermeyecektir” biçimindedir. Diğer yandan bu bölgenin adı Louis'e göre “Kuzeybatı Anadolu'dur (Sözer, 1993, s. 4). Yukarıda zikredilenlerin büyük çoğunluğu geniş katılımlı bir kongre ya da çalıştayda ele alınıp tartışılmadığı ve sonuçta bölge adlarındaki hataların tavsiye niteliğinde dahi olsa ilgili

birimlere iletilmediği için ne yazık ki gündeme alınamamış, kayda girmemiş ve unutulmuştur.

Tutanaklarda anlatıldığı biçimde belirlenen Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri, zaman içinde birçok çalışmaya da konu edilmiştir. Bunlardan bazıları; Louis'in zikredilen eserleri, Darkot'un 1955 yılında kaleme aldığı ve genel olarak bölge sınırları ve idari ünite sınırları arasındaki uyumsuzluğu tartıştığı; bölge sınırları ile mülki-idari bölge sınırlarının intibak ettirilmesini öneri olarak sunduğu makalesidir (Darkot, 2014, s. 141-149).

Konuyla ilgili bir başka çalışma Avcı'nın 2012 yılında kaleme aldığı "Birinci Coğrafya Kongresi ve Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri Hakkındaki Tartışmalara Dair Bir Not" başlıklı çalışmasıdır. Bu çalışmayı Avcı; "coğrafi bölgelere yönelik yapılan tartışmalara ve önerilere yanıt vermekten çok kongreyle ilgili tutanaklara ve çalışmalara ilişkin kaynaklara ulaşamayan "konuya ilgi duyanlara" yönelik bir not olarak nitelendirmektedir. Devamında ise kongre neden toplandı; Türkiye'de bölge ayrımını yabancılar mı yaptı; coğrafi bölge ayrımına neden gerek duyuldu; sınırların belirlenmesinde hangi kriterlere uyuldu; sınırlar nasıl belirlendi, isimlendirme nasıl yapıldı gibi sorular sorulmakta ve yanıtlar verilmektedir (Avcı, 2011: 95-99). Avcı'nın adı geçen çalışmasında, kongreye katılanlar, çalıştığı kurumlar ve komisyonları içeren bir tablo da yer almaktadır. Avcı; Türkiye'de coğrafi bölge ayrımını yabancılar mı yaptı? sorusuna yanıt verirken bir gazetecinin "*Almanya, Fransa, İngiltere ve ABD'den "biz bu işleri iyi biliriz, tecrübeliyiz, yardımcı olalım" teklifi geldi (...). E iyi niyetle yardımcı olmaya gayret eden bu ülkelere "hayır" denmedi tabii, "buyurun yardımcı olun" dendi*" sözünü alıntılar. Ardından bu ifadenin nereden kaynaklandığının bilinmediğini bildirdikten sonra; "Buna karşılık Herbert Louis'in Türkiye'nin coğrafi bölgelerinin belirlenmesine yönelik bir öneride bulunduğu, ancak bilimsel nedenlerle bunun kabul edilmediği, komisyonun farklı bir çalışma ile sonuç raporu hazırladığı bilinmektedir." biçiminde devam etmektedir. Oysa kongre tutanaklarında "...kongre tarafından kabul olunan bölgelerin sahalari, hudutlari ve adlari Profesör Louis'in taksimatına tamamıyla uymuyorsa da ana çizgiler arasında büyük farklar yoktur." ifadesi de yer almaktadır.

Konunun ele alındığı çalışmalardan bir diğeri, 2013 yılında Arınç tarafından kaleme alınan çalışmadır. "Coğrafi metodoloji açısından bölgesel coğrafya, bölge bilimi ve coğrafi bölgeler" başlıklı bu çalışmada Arınç; özetle Türkiye'nin coğrafi bölgelerinin, bölge ad ve sınırlarının gereksiz tartışmalara konu olduğunu belirtmekte; konuyu Bölgesel coğrafya ve bölge kavramları üzerinden tartışmaktadır. Özünde bu tartışmaların ABD ve Batı kaynaklı olduğu, ardından Türkiye'ye sirayet ettiği üzerinde durmakta, bu tartışmaların coğrafyanın uhdesinde bulunması gereken bölge biliminin zamanla bağımsız bir bilim haline geleceği, bunun da coğrafya alanını daraltacağını vurgulamaktadır. Ardından da coğrafi bölgelere getirilen

eleştirileri numaralandırdığı eleştiri ve değerlendirme başlıklarıyla yanıtlamaktadır. Özellikle 3. eleştiri ve değerlendirmede Sevr Antlaşması'na değinmekte ve bunun bir hezeyan bir korku kültürü olduğunu belirtmektedir (Arınç, 2013, s. 13-24). Oysa buraya kadar tarafımızdan verilen ve verilecek olan deliller ile mecrasından uzaklaştırılan Mavi Anadoluculukla ilgili çalışmada yapılan öneri, mozaik kültür söylemleri, etnik terör, 15 Temmuz Kalkışması, Türkiye Cumhuriyeti adı, bayrağı ve Türk vatandaşlığı ile ilgili anayasa maddelerine getirilen eleştiriler, değiştirilmesi yönündeki talepler ortadayken Arınç'ın konuyu korku kültürüyle izahı kabul edilebilir görülmemektedir.

Daha yeni tarihli çalışmalardan bir diğeri Balcı'nın yaptığı ankete ve sonuçlarına dayalı çalışmadır. Balcı bu çalışmasında coğrafya öğretmen adayları (40), coğrafya öğretmenleri (19) ve coğrafya öğretim üyeleri (15) ile Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri hakkında gerçekleştirdiği ankete göre çıkan sonuç özetle şöyledir; "Katılımcıların, Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılma nedenleri üzerinde uzlaştıkları tek bir gerekçe yoktur. Gerekçeler arasında; 'Türkiye'nin coğrafi özelliklerinin daha iyi öğrenilmesi ve öğretilmesi' öne çıkmaktadır (Balcı, 2018, s. 36). Balcı mezkûr çalışmasını farklı anketlerle de desteklemiştir. Ancak anket soruları arasında kültür ve etimolojiyle ilgili sorular bulunmamaktadır. Şayet bu tür sorular bulunabilseydi çalışma muhtemeldir ki başka sonuçları da ortaya koyabilirdi.

Tartışma

Sanayi Devriminden sonra hem klasik hem de kültürel emperyalizmin saldırılarına maruz kalan ülkemizde bölge, kent, coğrafi bölge ve birim adlarının Türk çocuğuna kolay öğretimi gibi güya pedagojik ya da turizm gibi birtakım ekonomik kaygılarla Türkçe adlarının yerine antik dönem adlarının kullanılması ulusal değerler düşünüldüğünde uygun mudur? I. Coğrafya Kongresi tutanaklarında "kongre öncesinde tedris sahasına çıkmış olan coğrafya kitaplarındaki coğrafi taksimat, sayı, saha ve isim bakımından birbirinden çok farklı olması, bunun millî coğrafya tedrisatında tam bir anarşiye meydan vermesi; umumiyetle ecnebi kaynaklara dayanılarak meydana getirilmiş bulunan yerli eserlerde ise, memleketin coğrafi bir realite olan vahdetinin ihmal edilmesi gibi ulusal kaygılar bulunmasına rağmen Türkiye'nin belirtilen şartlar altında yedi coğrafi bölgeye bölünmesinin bu kaygılara uygun olarak yapılmaması; hem ulusal hem de pedagojik hatalara düşülmesinde dile getirilenler dışında başka hangi gerekçeler olabilir? Kültürel ve etnik mozaiklik ile mecrası dışında anlam yüklenen Mavi Anadoluculuk gibi ütöpik söylemlerle bin yıllık Türkiye Türk tarihinin, coğrafyasının ve kültürünün yok sayılmaya çalışılması, böylece Türk fethinin, uyutularak ve uyuşturularak sessiz bir karşı fethetme dönüştürülmesi olanaklı mıdır? Mezkûr çalışmada önerilen bir Anadolu halkının kabul edilmesi durumunda ikinci ve üçüncü adımlar ne olacaktır? III. Selim (1789-1807) ile başlayan ve II. Mahmut (1808-1839) ile resmîyet kazanan

uygulamayla Batılı ülkelere çeşitli bilim ve sanat alanlarında öğretim görmeleri için öğrenciler gönderilerek ülkenin bilim ve sanattaki yetişmiş insan açığının kapatılabileceği ve ülkenin kötü gidişatının önlenebileceği yaklaşımı geçen zaman aralığında başarılı olmuş mudur? Sizin yapmadığınızı ve yetiştiremediğinizi, sizin adınıza başkalarının yapmasını istemek, özellikle bunu Batılı ülkelerden beklemek asırlardır süren bir kandırmaca mıdır? soruları sorulmalı ve okur nezdinde tartışılmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak bu çalışmada; Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayırımı, bölge adlarının etimolojisi, Türkçeleştirilmesi, bölgelere ayırımın kültürel, etnik ve etnolojik sonuçları I. Coğrafya Kongresi ve bazı çalışmalar özelinde değerlendirilmiştir. Bu yapılırken tutarsızlıklar ortaya konmuş, hem I. Coğrafya Kongresi'nin ilgili komisyon üyelerine, komisyon tarafından belirlenen bölgelere ve sonuçlarına hem de adı geçen çalışmalara eleştirel bakabilmeye odaklanılmıştır. Bu noktada tarafımızdan ileri sürülen tezler; farklı ülkelerden örnek durum ve çoğunluğu haritalardan oluşan bir takım görsellerle desteklenmiştir. Mezkûr kongre sonucu belirlenen bölgeler, kongre tutanaklarında; "...coğrafi bölge hudut ve isimleri üzerinde henüz son sözün söylenmediği (...) daha vazıh hudutlarla tahdit edilmiş ve daha muvafık bir şekilde isimlendirilmiş, daha küçük sahalı bölgeler tefriki hususunda öteden beri uğraşmakta bulunan ilim adamlarının mesaisi son hedefine varmış sayılmadığı (...). Bu bölgelerin saha, hudut ve isim bakımından kat'î şekillerini aldıkları iddia edilemezse de (...)" gibi ifadelerle rağmen geçen 85 yılda ne geniş çaplı ve etkili yeni bir kongre düzenlenebilmiş ne de bölge adlarında, çeşitli çalışmalarda ve bu çalışmada dile getirilen hata ve eksiklikler giderilebilmiştir. Bunu için aşağıdaki öneriler ileri sürülebilir:

-Türkiye'nin coğrafi bölgeleri, düzenlenecek yeni bir kongrede, coğrafya öğretim müfredatlarına girsin ya da girmesin tekrar ele alınmalıdır. Endüstri 4,0 devriminin yaşandığı günümüzde bölge sayıları, bölge adları, bölge ve bölüm sınırları CBS tabanlı, çağdaş bilimsel seviyeye uygun olarak, milli bir bakış açısıyla yeniden belirlenmelidir. Böylece 06-21 Haziran 1941'de yalnızca iki haftalık süreye sığdırılan bölgelere ayırma ve diğer çalışmalarıyla I. Coğrafya Kongresi efsanesi, Türk coğrafya bilimi ve coğrafyacıları tarafından yaşatılmaya devam ettirilmelidir. Ancak bu kongre kadar etkili bir kongre yapamayan, bu kongrenin gölgesinde kalmış, hâlâ onu konuşan, yazan içe kapanık bir yapıdan da kurtarılmalıdır. Yapılacak yeni kongre, aynı zamanda Türk coğrafya bilimi ve coğrafyacılarının rüştünü ispat zorunluluğudur.

-Türkiye'nin belirtilen şartlar altında yedi coğrafi bölgeye bölünmesi hatalıdır ve hem milli hem de pedagojik değildir. Marmara Bölgesi adıyla ilgili toprakların Bizans, Ege Bölgesi adıyla Yunan, Anadolu Adıyla da yine

ilgili toprakların Bizans geçmişlerine atıfta bulunulmuştur. Diğer yandan bu ad, dile getirildiği üzere, günümüzde farklı mecralarca farklı amaçlar için kullanılır olmuş, Küçük Asya'nın bin yıldır sahibi olan Türk ulusunun adı ise adeta unutturulmuştur. Bu nedenle, zikredilen olumsuzlukların düzeltilmesi için yeni bir kongre yapılamasa dahi devletin ve Harita Genel Müdürlüğü, TÜİK, TRT gibi devlet kurumlarının yasa, kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik ve yönergelerinde düzenlemeler yapılarak resmi ya da özel tüm kurum ve kuruluşlarca bölge adlarında Türkiye adının kullanılması sağlanmalıdır. Böylece Fransa örneğinde olduğu gibi Türkiye'nin doğusu için Doğu Türkiye, batısı için Batı Türkiye, kuzeyi ve güneyi içinde benzer adlar kullanılmalıdır. Eğer tali yönlerle bir adlandırma yapılacaksa o zaman da Marmara yerine Kuzeybatı Türkiye, Güneydoğu Anadolu yerine de Güneydoğu Türkiye adı tercih edilmelidir. Kuzey Türkiye olarak değiştireceğimiz Karadeniz Bölgesi'nin bölümlerindeki hata, her bölüme o bölümün bir ya da iki büyük kentinin adları verilerek düzeltilmelidir. Örneğin Doğu Karadeniz Bölümü için Artvin-Trabzon ya da Rize Trabzon; Orta Karadeniz Bölümü için Samsun ya da Samsun-Çarşamba; Batı Karadeniz Bölümü için Sakarya-Zonguldak olabilir. Böylece ulusal bir yol takip edilmiş olur ve pedagojik zorluklar da giderilebilir. Trakya adı için de Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa (1316-1357)'nin hatırasına atfen Paşaeli adı kullanılmalıdır.

-Ege Denizi adı, Adalar Denizi olarak kabul ve ilan edilmelidir. Böylece hem ad Türkçeleştirilmiş, hem de coğrafi gerçekliğe uygun bilimsel bir yaklaşım sergilenmiş olur. Marmara Denizi adı, ya bu kelimenin Türkçe'ye girdiği şekilde Mermer Denizi olarak düzeltilmeli ya da Çanakkale ve İstanbul boğazlarına sahip olması nedeniyle Boğazlar Denizi olarak Türkçeleştirilmelidir. Marmara Adası adı da benzer biçimde Mermer Adası yapılmalıdır.

-Anadolu adının tüm Türkiye'ye uygulanması ve bunun zaman içinde yaygınlaştırılması, bu ülkeye has bir uygulamadır ve Batı için bir geçerliliği yoktur. Zira Batı tarihinde ve bu tarihin görsel kanıtları olan çizilmiş on binlerce haritada zikredilen toprakların adı Asia Minor'dur ve dar alanlı Anatolikon Thema'sının sınırları açıklandığı üzere bellidir. Bu nedenle Türkiye'nin Asya'da kalan topraklarının tamamına Anadolu adının verilmesi ve bunun Batı tarafından kabul edilmesi, kutsal kitaplara göre biçimlenen binlerce yıllık tarihin ve on binlerce haritanın reddi, en azından tarihin yeniden yazılması anlamına gelir/gelecektir ki bu da olanaklı değildir (Şekil 1, 4, 5). Diğer bir ifadeyle sizin ne ad verdiğiniz, Batı için önem arz etmez. Batı'nın ne düşündüğü de önemli görülmebilir. Ancak karşılıklı ve görülmeyen böyle bir kabul etmeme (ret) durumu mevcutsa adlandırmalarda Türkçe adların kullanılması daha milli ve daha erdemli bir tutum olacaktır.

-Ülkemizde bölge, kent, coğrafi bölge ve birim adlarının Türk çocuğuna kolay öğretimi gibi güya pedagojik ya da turizm gibi bir takım

ticari kaygılarla, hem kamu hem de özel sektörde Türkçe adlarının yerine antik dönem adlarının kullanımı uygulamasından vaz geçilmelidir.

-Batılı ülkelere yaklaşık 200 yıldır çeşitli bilim ve sanat alanlarında öğretim görmeleri için öğrenciler gönderilerek ülkenin bilim ve sanattaki yetişmiş insan açığının kapatılabileceği ve ülkenin kötü gidişatının önlenebileceği yaklaşımı gelinen nokta düşünüldüğünde başarılı olmamıştır. Bu nedenle uygulama etraflıca gözden geçirilmelidir.

-Son olarak; birtakım akımların gölgesinde, ülkedeki sorunlara güya çözüm önerisinde bulunan bazı çalışmalara önyak olanların, sıkça vurguladıkları imgelemler ve/veya ütöpik öneriler yerine, atıfta bulunulan Amin Maalouf'un izinden gitmeleri ve O'nun "Lübnanlı bir Fransızım" sözüyle birlikte Fransa'ya bağlılığını, kendi ülke ve yaşamlarına tatbik etmeleri önerilebilir.

Kaynakça

- Akarı, S. (2005). *Dil, Tarih ve Coğrafya Denkleminde; Ege Deniz 'nin Adlandırılma Tarihi ve Ege Kelimesinin Anlamı*. Deniz Basımevi.
- Al-Farabi. (2018). Kitabu-l Huruf. <https://archive.org/details/farabi-kitabul-huruf-harfler-kitabi/page/n1/mode/2up>, E. T.: 23.02.2025.
- Arınç, K. (2013). Coğrafi metodoloji açısından bölgesel coğrafya, bölge bilimi ve coğrafi bölgeler. *Türk Coğrafya Dergisi* (60), 13-24. <https://doi.org/10.17211/tcd.89724>
- Atatürk, M. K. (1933). 10. yıl Nutku. <https://www.ktb.gov.tr/TR-96294/10-yil-nutku.html>, E. T.: 27.02.2024.
- Avcı, S. (2011). Birinci Coğrafya Kongresi ve Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri hakkındaki tartışmalara dair bir not. *Türk Coğrafya Dergisi* (57), 95-99. <https://doi.org/10.17211/tcd.40405>
- Balcı, A. (2018). Türkiye'nin Coğrafi Bölgelere Ayrılmasına İlişkin Yaklaşımlarını Belirlemeye Yönelik Nitel Bir Araştırma. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (37), 30-48. <https://doi.org/10.14781/mcd.388279>
- Baykara, T. (1996). Yeni Bir Ülkede Yeni İnsanlar. *Erdem*, 8(23), 451-464.
- Birinci Coğrafya Kongresi, (1941). T.C. Maarif Vekilliği, Raporlar, Müzakereler, Kararlar. Ankara.
- Candar, A. A. (1934). Anadolu Coğrafyasının Dili. *1 inci Haritacılar Mecmuası*. <https://www.harita.gov.tr/uploads/files/articles/anadolu-coğrafyasinin-dili-210.pdf>
- Çetin, B. (2020). Geç Osmanlı, Erken Cumhuriyet dönemi (1920-1940) Anadolu coğrafya literatürü ve genel özellikleri. *Türk Coğrafya Dergisi* (74), 61-74. <https://doi.org/10.17211/tcd.672908>
- Darkot, B. (2014). Türkiye'nin coğrafi bölgeleri hakkında. *Türk Coğrafya Dergisi* (13-14), 141-149. <https://doi.org/10.17211/tcd.54563>
- Demirkent, I. (2022). Kayser. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 25, 94-96.
- Duran, F. S. (1940). *Türkiye Coğrafyası*, Kanaat Kitabevi.
- Ege Coğrafya Dergisi. Etik ilkeler ve Yayın Politikası, 20.04.2025 tarihinde, <https://dergipark.org.tr/pub/ecd/policy>
- Eyüboğlu, S. (1967). *Mavi ve Kara*, İstanbul.
- Fârâbî. (2008). *Kitâbü'l-Hurûf (Harfler Kitabı)*. (Çev. Ö. Türker). Litera Yay.

- Fıncıoğulları, S. (2016). Sosyal bilimler ve hermeneutik üzerine kısa bir değerlendirme. *Sosyoloji Dergisi*, 33, 37-48.
- Hacısalıhoğlu, F. (2023). Anadoluculuk. Atatürk Ansiklopedisi, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/anadoluculuk/>, E. T.: 23.11.2024.
- Halaçoğlu, Y. & Erdem, H. (1992). Batı Trakya. *TDVİA*. C. V.
- İnalçık, H. (2010). *Osmanlılar, Fütuhât, İmparatorluk, Avrupa ile İlişkiler*, TİMAŞ Yayınları.
- Kafalı, M. (1996). Anadolu'nun Fethi ve Türkleşmesi. *Erdem*, 8(22), 5-17.
- Kaya, A. (2014). Başlangıcından 1071'e kadar Türklerin Anadolu'ya akınları hakkında bir değerlendirme. *EKEV Akademi Dergisi* (59), 211-232.
- Kaya, A. (2016). Anadolu Efsanesi. <https://www.yenihaberden.com/anadolu-efsanesi-4573yy.htm>, E. T.: 12.12.2024.
- Koca, S. (2008). Diyâr-ı Rûm'un (Roma Ülkesi=Anadolu) "Türkiye" hâline gelmesinde Türk kültürünün rolü. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (23), 1-53.
- Köymen, M. A. (1961). Anadolu'nun fethi. *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, 89-122.
- Köymen, M. A. (1989). Malazgirt meydan muharebesinin diğer meydan muharebeleri arasındaki yeri ve önemi. *BELLETEN*, LIII, 206, 375-379.
- Kritovulos. (2012). *Kritovulos Tarihi*. (Çev. Ari Çokona). Heyamola Yayınları.
- Library of Kongress (2025). Bible Lands, <https://www.loc.gov/resource/g7480.ct011919/> (URL-8), E. T.: 10.01.2025.
- Louis, H. (1985). *Landeskunde der Türkei: vornehmlich aufgrund eigener Reisen*, F. Steiner Verlag Wiesbaden.
- Louis, H. (2014). İç Anadolu ve coğrafi hudutları. *Türk Coğrafya Dergisi*(1), 51-70. <https://doi.org/10.17211/tcd.85797>
- Marko Polos Map. 28.02.2025 tarihinde https://www.reddit.com/r/Turkey/comments/6znp69/marco_polos_map (URL-7), E. T.: 28.02.2025.

- Merçil, E. (1988). Selçukluların Anadolu'ya Gelişinden Haçlı Seferlerinin Başlangıcına Kadar Urfa'nın Durumu. *BELLETEN C 2, 203*, 461-474.
- Nişanyan, S. (2024). "Marmara". <https://nisanyanyeradlari.com/?y=&t=Marmara&cry=TR&u=1&ua=0>, E. T.: 23.10.2024.
- Nişanyan, S. (2025). En Son Yazılar. <https://nisanyan.substack.com/>, E. T.: 20.02.2025.
- Okay, M. O. (1992). Bayatlı, Yahya Kemal. *TDVA. C VI*, 35-39.
- Ostrogorsky, G. (2011). *Bizans Devleti Tarihi*. (Çev. Fikret Işıltan). TTK Yayınları.
- Örenç, A. F. (2011). Yunanistan'ın bağımsızlık sürecinde Yok Edilen Mora Türkleri. *Uluslararası suçlar ve Tarih, 11*, 5-32.
- Özçağlar, A. (2003). Türkiye'de yapılan bölge ayrımı ve bölge planlama üzerindeki etkileri. *Coğrafi Bilimler Dergisi, 1(1)*, 3-18.
- Özey, R. (2001). Adalar denizi ve Batı Anadolu Bölgesi hakkında. *Marmara Coğrafya Dergisi (3)*, 27-36.
- S. R. Sonyel. (1998). Yunan Ayaklanması Günlerinde Mora'daki Türkler Nasıl Yok Edildiler. *BELLETEN C 62, 233*, 107-120.
- Selen, H. S. (1941). Türkiye'nin Coğrafi Bölgelere Taksimine Dair Bir Muhtıra. Birinci Coğrafya Kongresi (6-21 Haziran 1941). T.C. Maarif Vekilliği, Raporlar, Müzakereler, Kararlar, 251-255.
- Sözer, A. N. (1993). Herbert Louis'in "Landeskunde Der Türkei" Adlı Yapıtı Üzerine Bazı Düşünceler ve Notlar. *Ege Coğrafya Dergisi, 7(1)*, 1-12.
- Sümer, F. (1960). Anadolu'ya Yalnız Göçebe Türkler mi Geldi. *BELLETEN C 25, 96*, 567-594.
- Tanrıkulu, M. (2014). Johann Samuel Heinrich Kiepert'in Osmanlı haritalarının bir değerlendirmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken, 6(2)*, 189-205.
- Tanrıkulu, M. (2017). Batılı devletlerin ve Türklerin Afrika'ya yaklaşım farklılıkları, haritalarda Afrika ve Kolonial Kartografya. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi (61)*, 248-266.
- Tanrıkulu, M. (2019). *Türk halk Kültüründe Mekân*. II. Internatinoal Congres on Geographical Education, 3-5 Ekim, Eskişehir.
- Tanrıkulu, M. (2022). Turgut Cansever'in hatıratında disiplinlerarası iş birliği kültürü, coğrafya, Ali Tanoğlu ve İstanbul'a Dair. *Çankırı*

Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(2), 265-288. doi: 10.54558/jiss.1147738

Tanrıkulu, M. (2023). *Coğrafya ve Kültür*. PEGEM Yayınevi.

Topraklı, R. (2024). Anadolu adının menşei ve kapsamının genişlemesi. https://www.dikgazete.com/yazar/ramazan-toprakli-103.html#google_vignette, E. T.: 23.02.2025.

Tuncel, M. (1991). Anadolu. *TDVİA*. C. III, 106-109.

Turan, O. (1971). *Selçuklular Zamanında Türkiye*. Ötüken Neşriyat AŞ.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. “Mozaik”. <https://sozluk.gov.tr/>, E. T.: 10.09.2025.

Umar, B. (1993). *Türkiye’deki Tarihsel Adlar*. İnkılap Kitabevi.

Urfalı Mateos. (2000). Vekayi-nâmesi (952-1136) ve papaz Grigor’un Zeyli (1136-1162), (Türkçeye çev. Hrnt D. Andreasyan), Ankara: TTK Yayınları.

Ünal, E. C. (2023). Antik Çağ Doğu Trakya Trak Kabileleri ve Trak Etnik Kimliği. <https://haberton.com/antik-cag-dogu-trakya-trak-kabileleri-ve-trak-etnik-kimligi/>, E. T.: 23.02.2025.

Varlık, M. Ç. (1991) Anadolu Eyaleti. *TDVİA*. C. III, 143-144.

Yazan, S. vd. (2024). Coğrafi İmgelemler: Mavi Anadoluculuk’ta Kimlik, Kültür ve Mekân. *Ege Coğrafya Dergisi*, 33(2), 169-195. <https://doi.org/10.51800/ecd.1545901>

Yıldırım, E. (2012). Modern Cumhuriyetin Kimlik Arayışları: Kayıp Kimliğin Peşinde Mavi Anadoluculuk Hareketi. (Tez No. 319920) [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Yınanç, M. H. (2009). *Türkiye tarihi, Selçuklular devri-I*, (Yayına Sunan: Refet Yınanç). Ekol Yayınevi.

Yiğit, A. (2006). Geçmişten günümüze Türkiye’yi Bölgelere Ayırma Çalışmaları ve Yapılması Gerekenler. IV. Ulusal Coğrafya Sempozyumu, 33-44.

Yuvalı, A. (1996). Mozaik kültür kavramının Türk kültür tarihi bakımından değerlendirilmesi. *E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7, 211.

-. (1966). *Ankara Üniversitesi, DTCF, Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 1, 1.

-. (1969). Hamit Sadi Selen, 1892-1968. *BELLETEN C. 33*, 129, 91-95.

Etik Bildirim ve Etik Kurul Kararı

Yazar, bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu beyan eder. Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur. Aksi bir durumun tespiti halinde Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Yazarların Katkı Oranları

Makale tek yazarlıdır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makalede herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansman

Bu çalışmada herhangi bir finansal destek alınmamıştır.